

Constructing and Validating the Knowledge and Behavioral Evaluation Questionnaire of Mothers in Sex Education of Primary and Secondary Students of the First Period

Soraya Shadanpour¹ | Zahra Hashemi² | Zahra Naqsh³

Abstract

The purpose of this research is to make a sexual education questionnaire based on verses and narrations and to check its validity and reliability. This research is a mixed exploratory research method. In the qualitative part, using the method of content analysis according to the verses and traditions included in the book Sexual Education: Basics, Principles and Methods from the perspective of the Qur'an and Hadith; The items related to sexual education were extracted and then the questionnaire of sexual education of children and adolescents was designed in two dimensions of behavior and knowledge and two types of direct and indirect education. The statistical population in the quantitative section included mothers with students (boys and girls), primary (third grade) and secondary (ninth grade) living in Rodhen city in 2019, from which 320 first-time mothers were selected by random cluster method. Exploratory and confirmatory factor analysis was used to check the validity of the instrument. By performing exploratory factor analysis, no item was removed from the questionnaire and four components were identified for each age group. The construct validity of the tool was also confirmed by the method of confirmatory factor analysis, which showed that the questionnaire has a good fit in the eight investigated factors by removing a number of items. According to the findings of the present study, it can be said that the questionnaire of sexual education of mothers in two age groups of children and adolescents has good validity and reliability (content validity 0.90, reliability between 0.79 and 0.95).

Keywords: Islamic Teachings, Educational Verses and Narratives, Sexual Education Questionnaire, Construction and Validation.

DOR: 20.1001.1.26454955.1401.17.61.9.4

1. Senior Expert, AlZahra University, Tehran, Iran.
2. Corresponding author: Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, AlZahra University, Tehran, Iran.
Z.hashemi@alzahra.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Educational Psychology, University of Tehran, Tehran, Iran.

ساخت و اعتبارسنجی پرسشنامه ارزیابی دانشی و رفتاری مادران در تربیت جنسی دانش آموزان ابتدایی و متوسطه دوره اول

ثریا شادانیپور^۱ | زهرا هاشمی^۲ | زهرا نقش^۳

چکیده

هدف از انجام این پژوهش ساخت پرسشنامه تربیت جنسی براساس آیات و روایات و بررسی روایی و پایایی آن است. این پژوهش از نوع روش پژوهش آمیخته‌ی اکتشافی می‌باشد. در بخش کیفی، به روش تحلیل محتوا با توجه به آیات و روایات مندرج در کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث؛ گویه‌های مربوط به تربیت جنسی استخراج و سپس پرسشنامه‌ی تربیت جنسی کودکان و نوجوانان در دو بُعد رفتاری و دانشی و دو نوع آموزش مستقیم و غیرمستقیم، طراحی گردید. جامعه‌ی آماری در بخش کمی شامل مادران دارای دانش‌آموزان (دختر و پسر)، دوره‌ی ابتدایی (پایه سوم) و متوسطه (پایه نهم) ساکن شهرستان رودهن در سال ۱۳۹۸ بود که از بین آن‌ها ۳۲۰ نفر از مادران اول به روش خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. جهت بررسی روایی ابزار از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد. با انجام تحلیل عاملی اکتشافی، هیچ گویه‌ای از گویه‌های پرسشنامه حذف نشد و برای هر گروه سنی چهار مؤلفه شناسایی شد. روایی سازه‌ی ابزار نیز به روش تحلیل عاملی تأییدی گویای آن بود که پرسشنامه با حذف تعدادی از گویه‌ها، در هشت عامل مورد بررسی از برازش مطلوبی برخوردار است. طبق یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که پرسشنامه‌ی تربیت جنسی مادران در دو رده‌ی سنی کودکان و نوجوانان از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار (روایی محتوایی ۰/۹۰، پایایی بین ۰/۷۹ و ۰/۹۵) است.

واژگان کلیدی: آموزه‌های اسلام؛ آیات و روایات تربیتی؛ پرسشنامه تربیت جنسی؛ ساخت و اعتباریابی.

DOR: 20.1001.1.26454955.1401.17.61.9.4

۱. کارشناس ارشد، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

Z.hashemi@alzahra.ac.ir

۳. استادیار، گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مقدمه

در میان مشکلات و معضلات متعدد این عصر، مشکلات جنسی امروزه بی‌تردید یکی از مسائلی است که ذهن بشر را به خود مشغول کرده است. غالب جوامع در قرن حاضر به بحران‌های جنسی دچار گردیده‌اند که شکل حادی به خود گرفته و هر روز به وخامت اوضاع افزوده می‌شود و متأسفانه دورنمای حیات سالم جنسی را متأثر ساخته است (محسن فرمهینی فراهانی، ۱۳۸۳). تربیت جنسی از موضوع‌های مهم در حوزه تربیت است که در چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی داشته و بر افکار، عواطف و رفتارهای وی تأثیرگذار است. در اهداف غایی آموزش و پرورش نیز «رشد همه‌جانبه شخصیت» مورد نظر است که بی‌گمان رشد و آگاهی‌های جنسی نیز در این مقوله قرار می‌گیرد (امین خندقی و ابراهیمی هرستانی، ۱۳۹۰). مکاتب و نظام‌های مختلف، به تناسب وسعت یا محدودیت خود، تعالیم و دیدگاه‌هایی را نسبت به اخلاق و عادات جنسی عرضه می‌کنند که می‌توان آن‌ها را در سه رویکرد کلان تقسیم‌بندی نمود. رویکرد اول: دیدگاه تفریطی نسبت به انگیزه جنسی و مسائل مربوط به آن، که در این دیدگاه بر ممانعت از هر گونه ارضای جنسی تأکید می‌کند و معتقد است ارضای آن، آدمی را از رسیدن به کمال انسانی باز می‌دارد. روشن است مطابق این دیدگاه پرداختن به امور جنسی و ارضای آن از هیچ طریقی مجاز نیست و لذا سخن گفتن از آموزش جنسی بیهوده است (مهرین، ۱۳۶۱). رویکرد دوم: دیدگاه غرب که معتقد به رواج آزادی جنسی است در این دیدگاه برخلاف دیدگاه اول بر ارضای کامل جنسی اصرار دارد. این دیدگاه، رویکردی از اخلاق جنسی را مطرح می‌سازد که از آن می‌توان به «ولنگاری جنسی» نام برد (متقی فر، ۱۳۷۸). عوامل زمینه‌ساز این دیدگاه را می‌توان در عقاید افرادی چون «فروید^۱» و «راسل^۲» جستجو کرد و این دسته از دانشمندان علل مشکلات، خشونت‌ها، ناهنجاری‌ها و اضطراب‌های فردی و اجتماعی را ناشی از قید و بندهای جنسی و غرایز سرکوب شده می‌دانستند. (مطهری، ۱۳۷۴). رویکرد سوم: دیدگاه معتقد به دیدگاه اعتدال در زمینه امور جنسی؛ تربیت جنسی از منظر دین اسلام براساس آیات قرآن کریم و احادیث ائمه اطهار

1. Freud, S.
2. Russell, B.

می‌باشد (اسلامیان، سعیدی رضوانی، غفاری و اسلامیان، ۱۳۹۴). اسلام قدرت و اهمیت غریزه جنسی را به عنوان یک حقیقت مسلم پذیرفته است و با سرکوب کردن غرایز از جمله غریزه جنسی مخالف است؛ اما برای ارضای آن، راه‌های خاصی را پیشنهاد کرده است. تربیت جنسی در اسلام عبارت است از مجموعه اقدامات تربیتی مربوط به غریزه جنسی، شامل هدایت، کنترل، تعدیل و ضابطه‌مندی کردن غریزه جنسی که در دین اسلام برای حفظ سلامت جسمی و روانی، عفت و پاکدامنی، شرافت و کرامت انسان به کار گرفته است و یکی از اهداف کلیدی آن آشنا کردن فرد با هنجارهای شرعی است که راه پاکدامنی و برخورد مشروع و معقول با شهوت جنسی را نشان دهد به نحوی که به رشد و تعالی شخصیت اخلاقی، عاطفی، اجتماعی و فرهنگی او منجر گردد. روایات فراوانی از ائمه‌ی معصومین وارد شده که به این مسئله اهمیت فراوان داده‌اند و شیوه‌های تربیت جنسی را آموزش داده‌اند، همچنین در کتاب‌های تفسیری پیرامون آیات مربوط به عفاف، به این موضوع پرداخته شده است. به نظر می‌رسد که با توجه به حساسیت موضوع و همچنین موضع‌گیری‌های متفاوت جوامع و فرهنگ‌ها نسبت به آن، یکی از سخت‌ترین و حساس‌ترین جنبه‌های تربیتی، تربیت جنسی بوده که از اهمیت خاصی برخوردار است (فقیهی، ۱۳۹۷). از آنجایی که، خانواده اولین نهاد اجتماعی هر فرد می‌باشد و تعلیم و تربیت در آنجا پایه‌گذاری می‌گردد. بی‌شک، فضای فیزیکی و عاطفی در خانواده و به تبع آن تربیت فرزندان توسط والدین بخصوص مادران، آثار مثبت یا منفی خود را در جامعه آشکار خواهد ساخت. از این‌رو، می‌توان خانواده را به عنوان اساسی‌ترین عنصر هر جامعه نامید؛ چرا که نقش مهمی در سلامت آن جامعه دارد. به زعم وندرماسن^۱ (۲۰۰۴) بیشتر والدین تربیت جنسی را از دشوارترین بخش‌های تربیت می‌دانند، زیرا از یک طرف دوران نوجوانی همراه با سرکشی غرایز جنسی بوده و از سوی دیگر، حجب و حیای والدین در ارائه‌ی اطلاعات جنسی به فرزندان با این مسئله دامن می‌زند (وندرماسن، ۲۰۰۴). با وجود این، مادران در انتقال اطلاعات و آموزش رفتارهای سالم از جمله مسائل جنسی، به دختران و پسران خود نقش کلیدی دارند (مجدپور، پرهیزکار، موسوی‌زاده، شمس، ۱۳۹۶).

1. Vandermassen, G.

بیش از نیمی از افراد در دنیا فعالیت جنسی خود را از زمان نوجوانی آغاز می‌کنند. سالانه حدود ۴/۵ تا ۹ میلیون بارداری ناخواسته در نوجوانان اتفاق می‌افتد و در هر دقیقه ۱۰ دختر نوجوان به سقط غیرایمن دست می‌زنند که این اقدام‌ها باعث مرگ و میر و عوارض فراوان در آن‌ها می‌شود (روی، روی و رن‌گری^۱، ۲۰۰۷). هر ساله در جهان حداقل ۱۱۳ میلیون مورد بیماری آمیزشی در جوانان زیر ۲۵ سال و نیمی از موارد جدید HIV در افراد ۱۵-۲۴ ساله روی می‌دهد. در ایران نیز تعداد کلی ثبت‌شده موارد HIV به ۲۷ هزار نفر در سال ۲۰۱۴ رسیده است. آمارهای جدید نشانگر وسیع‌تر شدن دامنه بیماری ایدز در کشور و تغییر الگوی ابتلای آن می‌باشد. طبق آخرین آمار منتشرشده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۱۳۹۳)، تغییر الگوی ابتلا به این بیماری از سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۹۰، به صورت ۳/۵ درصد کاهش از راه اعتیاد تزریقی و ۳۳ درصد افزایش از طریق روابط جنسی بوده است. از طرفی، طبق نتایج آخرین سرشماری انجام‌شده در کشور در سال ۱۳۹۵، حدود ۲۰ درصد از جمعیت کشور (۱۵ میلیون نفر) را گروه سنی ۱۵-۲۴ سال تشکیل می‌دهند. به لحاظ جوان بودن جمعیت کشور، اقدام زودهنگام در این زمینه و پیشگیری از پیامدهای رفتارهای پرخطر جنسی علی‌الخصوص در دختران ضروری است (رحمانی، مرقاتی خوئی، مقدم‌بنائم، غلامی و ترابی، ۱۳۹۶). تحولات فرهنگی اجتماعی سال‌های اخیر نیز در ایران و شرایط آسیب‌رسان اجتماعی ناشی از آن، آموزش سلامت جنسی را ضروری ساخته است. روابط آزادانه دختران و پسران قبل از ازدواج، می‌تواند باعث شروع فعالیت جنسی در سنین پایین‌تر و مواجهه با خطرات عمده شود (لطیف‌نژاد، جوادنوری، حسن‌پور، مهدی‌هزازه‌ای، تقی‌پور^۲، ۲۰۱۲).

یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات در خانواده‌های مسلمان، چگونگی تربیت جنسی و نحوه آموزش آن به فرزندان می‌باشد. زیرا آنان معتقدند عدم آموزش مسائل جنسی مشکلاتی را در پی خواهد داشت و آموزش نادرست آن نیز دشواری‌های دیگری را ایجاد می‌نماید. علی‌رغم باور عمومی مبنی بر اینکه آموزش مسائل جنسی منجر به تشویق نوجوانان به روابط جنسی می‌شود، نتایج مطالعات نشان داده که عدم آموزش این مسائل، نه تنها از روابط جنسی نوجوانان جلوگیری نکرده،

1. Roy, S., Roy, S., & Rangari, K.

2. LatifNejadRoudsari, R., JavadNoori, M., Hasanpour, M., & MehdiHazavehei, S.M., & Taghipour, A.

بلکه باعث تثبیت و شکل‌گیری باورها و اطلاعات غلط در میان جوانان ایرانی شده است. در غیاب این آموزش‌ها، جوانان برای دریافت اطلاعات جنسی به مجلات هرزه‌نگاری، سایت‌های اینترنتی و برنامه‌های تلویزیونی تحریک‌کننده روی می‌آورند (رفیعی شیرپاک، افتخاراردبیلی، کاظم و فتوحی، ۲۰۰۷). این در حالی است که منبع اصلی اطلاعات دختران نوجوان درباره مسائل جنسی، دوستان هستند و نوجوانان به ندرت این اطلاعات را از مادرانشان دریافت می‌کنند (شریعی، بابازاده، موسوی و میرزایی‌نجم‌آبادی^۱، ۲۰۱۴).

با توجه به این که تربیت جنسی مقوله‌ی حایز اهمیت در حوزه‌ی تربیت کودکان و نوجوانان است و از سوی دیگر مادران مهم‌ترین منبع قابل اعتماد جهت ارائه اطلاعات به نوجوانان می‌باشند. لذا لازم است مادران از دانش، نگرش و عملکرد مناسب برخوردار بوده تا قادر باشند آموزش‌های موردنیاز نوجوانان خود را به آن‌ها ارائه دهند (مستوفی، گرمارودی، شمشیری و شکیبازاده، ۱۳۹۵). اما برخی از مطالعات نشان داده است که درصد پایینی از مادران قادر به پاسخگویی صحیح به سؤالات فرزندان خود درباره مسائل جنسی هستند و حتی نگرش منفی نسبت به آموزش مسائل جنسی به نوجوانانشان دارند (ابوالقاسمی، مرقاتی‌خوئی و تقدیسی^۲، ۲۰۱۰). البته برخی مطالعات نیز حکایت از موافقت والدین با ارائه این آموزش‌ها به نوجوانان خود دارد (گلانز، ریمر و ویس‌ونث^۳، ۲۰۰۸). بعضی از دانش‌آموزان دلیل صحبت نکردن با والدین درباره مسائل جنسی را کمبود آگاهی و نداشتن مهارت‌های ارتباطی والدین عنوان کرده‌اند (شیفرآو، گیت‌هان و آس‌رس^۴، ۲۰۱۴).

آگاهی والدین از مسائل جنسی از قبیل، تشخیص رفتار طبیعی جنسی از رفتار غیرطبیعی، طرز برخورد مناسب با کودک مبتلا به مسائل جنسی، رفتارهای متناسب با سن، زمان آموزش مسائل جنسی، چگونگی شکل‌گیری هویت جنسی، بلوغ، ارتباط با همسالان، کنترل منابع اطلاعاتی کودکان و نوجوانان در پیشگیری از رفتارهای ناسازگارانه کودکان و احساس کفایت و خودکارآمدی والدین مؤثر است (آلفورد^۵ و همکاران به نقل از فیشر، دیویس و یاربر^۱، ۲۰۱۰).

1. Shariati, M., Babazadeh, R., Mousavi, S.A. & MirzaeiNajmabadi, K.
2. Abolghasemi, N., MerghatiKhoei, E., & Taghdissi, H.
3. Glanz, K., Rimer, B.K., & Viswanath, K.
4. Shiferaw, K., Getahun, F., & Asres, G.
5. Alford

در ادامه لازم به ذکر است که جهت سنجش تربیت جنسی کودکان و نوجوانان توسط مادر و براساس آیات و روایات، نیاز به ابزاری دقیق و کارآمد در این زمینه می‌باشد. برخی از پژوهشگران به تحلیل محتوای کتب درسی پرداخته و میزان مطالبی که به مباحث تربیت جنسی دینی دانش‌آموزان اشاره شده را، واکاوی نموده به گونه‌ای که اهمیت نظام آموزش و پرورش در زمینه تربیت جنسی دانش‌آموزان در این گونه مطالعات به خوبی مشهود است (فرم‌هینی‌فراهانی، ۱۳۸۳). الگوی تربیت جنسی کرکلر^۲ (۲۰۰۰) نیز در سه حیطه‌ی رشد؛ آگاهی‌های جنسی، اخلاق جنسی و آینده‌ی جنسی طراحی شده است که متناسب با گروه سنی کودکان و نوجوانان می‌باشد (سبحانی‌نژاد، همایی و علین، ۱۳۸۶). بررسی‌های پژوهشی موجود در این حوزه نشان می‌دهد که ارائه‌ی راهکارهای تربیتی جهت پیشگیری از نابهنجاری‌های جنسی نوجوانان و جوانان براساس احادیث موجود، توسط فقیهی (۱۳۸۷) انجام شده است. مروتی، وحیدنیا، صادقی و فتاحی (۱۳۹۳) نیز به علل و عوامل انحراف جنسی از دیدگاه قرآن و روایات پرداخته‌اند. در پژوهش محمدجانی، یارمحمدیان، کجباف و قلتاش (۱۳۹۵) به ارائه‌ی الگوی تربیت جنسی برنامه‌ی درسی دوره‌ی نوجوانی براساس آیات و روایات معصومین (ع) پرداخته شده است. مستوفی، گرمارودی، شمشیری، شکیبازاده (۱۳۹۵) جهت سنجش تأثیر آموزش گروهی بر میزان آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در تربیت جنسی دختران نوجوان از پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای استفاده کرده‌اند که گویه‌های آن براساس مطالب روان‌شناختی و بهداشت جنسی تنظیم شده بود. در پژوهش رشید و حسینی اصل نظرلو (۱۳۹۶) به منظور سنجش میزان اطلاعات والدین از رشد جنسی کودک و مسائل مرتبط با آن، براساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران، هدف‌های شناختی مدنظر قرار گرفته و از جدول مشخصات استفاده شد. از طرفی ساخت پرسشنامه جهت سنجش آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش‌دستانی توسط مبردی، حسن‌پورازغدی و امیری‌فراهانی (۱۳۹۶) انجام پذیرفت. طی یک مطالعه‌ی کیفی، بخشی و خرمایی (۱۳۹۷)، چالش‌های والدین در آموزش جنسی به فرزندان را مورد بررسی قرار داده‌اند. در پژوهشی با عنوان "سنجش رابطه سبک زندگی و تربیت جنسی نوجوانان، بامری و سالارزایی (۱۳۹۷) از ابزار خودساخته‌ی ۷ گویه‌ای تربیت جنسی

1. Fisher, T.D., Davis, C.M., & Yarber, W.L.
2. Crcler, G.

که دربرگیرنده‌ی مفاهیم کلی بوده، استفاده نمودند. در ابزارهای خارجی؛ با بررسی متون و ابزارهای موجود در زمینه‌ی تربیت جنسی کودکان حاکی از وجود یک ابزار در این زمینه بوده است که توسط بریک و کوک^۱ طراحی شده است (فیشر، دیویس و یاربر، ۲۰۱۰). متدین، کلانترکوشه، اسپیار و کامرس^۲ (۲۰۱۹) در پژوهش خود به اعتبارسنجی و روان‌سنجی تست دانش جنسی و نگرش (SKAT-A) در یک نمونه از نوجوانان پرداخته‌اند که در نهایت این تست بر روی گروهی از نوجوانان ایرانی اعتباریابی شد.

با توجه به موارد ذکرشده، اکثر مطالعات موجود بررسی کیفی تربیت جنسی از منظر قرآن و احادیث می‌باشد. و پژوهش‌های مرتبط با سنجش تربیت جنسی مادران، محدود به چند مطالعه‌ی مختصر بوده و از طرف دیگر ملاک سنجش، آموزه‌های دینی قرآن و احادیث معصومین (ع) نمی‌باشند.

گذشته از این، ابزارهای خارجی متناسب با اعتقادات مذهبی و فرهنگ ایرانی - اسلامی نبوده و کاربرد این ابزارها در شرایطی مشخص و با هدف خاص می‌باشد. بنابراین خلأ موجود در زمینه‌ی طراحی و ساخت ابزاری جهت سنجش تربیت جنسی دانشی و رفتاری مادران، متناسب با فرهنگ جامعه‌ی ایرانی و آموزه‌های دین مبین اسلام در دو گروه سنی کودکان و نوجوانان و همخوان با تربیت جنسی دختران و پسران به خوبی مشهود است.

هدف این پژوهش ساخت و اعتبارسنجی «پرسشنامه ارزیابی مادران در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان» است. برای ساخت پرسشنامه به استخراج گویه‌ها با موضوعیت تربیت جنسی با استفاده از آموزه‌های دینی و منابع اسلامی پرداخته شد و به دنبال پاسخگویی به این پرسش است که آیا پرسشنامه‌ی ارزیابی مادران در تربیت جنسی مستقیم و غیرمستقیم در ابعاد دانشی و رفتاری، از روایی و پایایی لازم برخوردار است؟

1. Brick & Koch

2. Motedayen, M., Kalantarkousheh, S.M., Scheier, L.M., & Komarc, M.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ نوع هدف، کاربردی و به لحاظ روش، آمیخته اکتشافی می‌باشد. بنابراین این پژوهش دارای دو بخش است:

بخش اول: استخراج گویه‌های تربیت جنسی برگرفته از مولفه‌های موجود در کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها از منظر قرآن فقیهی (۱۳۹۷) و تقسیم‌بندی آن‌ها به دو بخش دانشی و رفتاری و در نهایت ساخت پرسشنامه‌ی ارزیابی تربیت جنسی مادران (روش کیفی).

بخش دوم: روایی آزمایی پرسشنامه تربیت جنسی دانشی و رفتاری مادران (روش کمی). جامعه آماری این پژوهش در بخش کمی، مادران دارای فرزند دختر یا پسر در مقطع تحصیلی ابتدایی و متوسطه‌ی دوره اول، شهرستان رودهن در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند. با توجه به اینکه برای بررسی روایی سازه در پرسشنامه‌ی تربیت جنسی از تحلیل عاملی استفاده شده است و علی‌رغم عدم توافق کلی در برآورد حجم نمونه‌ی لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌های ساختاری، حداقل حجم نمونه‌ی لازم ۲۰۰ نفر می‌باشد.

در ابتدا براساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۳۸۰ پرسشنامه توزیع شد اما با توجه به افت پاسخ‌دهندگان، ۳۲۰ پرسشنامه جمع‌آوری شد. تعداد جامعه و نمونه‌ی دانش‌آموزان در جدول ۱ ذکر گردیده است.

جدول ۱: مشخصات جامعه و نمونه‌ی دانش‌آموزان

مقطع تحصیلی	جامعه	نمونه	نمونه دختران	نمونه پسران	مجموع هر مقطع
ابتدایی	۱۳۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۰۰
متوسطه اول	۱۲۰۰	۱۲۰	۶۰	۶۰	۱۲۰
مجموع	۲۵۰۰	۳۲۰	۱۶۰	۱۶۰	۳۲۰

جدول ۲ فراوانی و بازه سنی فرزندان و مادران شرکت کننده در پژوهش را نشان می دهد.

جدول ۲: فراوانی و بازه سنی فرزندان و مادران شرکت کننده در پژوهش

گروه	سن	فراوانی
دانش آموزان ابتدایی	زیر ۱۰	۲۰۰
دانش آموزان نوجوان	بالای ۱۰	۱۲۰
جمع		۳۲۰
	۲۰-۳۰	۳۲
مادران	۳۰-۴۰	۲۰۳
	۴۰ به بالا	۸۵
جمع		۳۲۰

جدول ۳ فراوانی تحصیلات مادران شرکت کننده در پژوهش را نشان می دهد.

جدول ۳: فراوانی تحصیلات مادران شرکت کننده در پژوهش

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
زیر دیپلم	۶۹	۲۱/۶
دیپلم	۱۵۱	۴۷/۲
فوق دیپلم	۲۶	۸/۱
لیسانس	۶۱	۱۹/۱
لیسانس فوق	۱۰	۳/۱
دکتر	۲	۰/۶
جمع	۳۱۹	۹۹/۷

با توجه به جدول ۳ بیشترین پاسخ دهندگان دارای مدرک دیپلم می باشند (۴۷/۲ درصد) و کمترین تعداد پاسخگویان مربوط به مادران با مدرک دکتر بوده است که (۰/۶ درصد از جمعیت را تشکیل می دهند).

جدول ۴ فراوانی شغل مادران شرکت‌کننده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴: فراوانی شغل مادران شرکت‌کننده در پژوهش

شغل مادر	فراوانی	درصد فراوانی
خانه دار	۲۶۸	۸۳/۸
کارمند	۵۲	۱۶/۳
جمع	۳۲۰	۱۰۰

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد بیشترین پاسخ‌دهندگان که شامل ۸۳/۸ درصد از کل مادران می‌باشند، خانه‌دار هستند. همچنین کمترین میزان پاسخ‌دهندگان که شامل ۱۶/۳ درصد از کل مادران می‌باشند، کارمند هستند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه محقق‌ساخته‌ی ارزیابی تربیت جنسی مادران براساس آموزه‌های اسلامی

روش ساخت و طراحی پرسشنامه تربیت جنسی به کار رفته در این پژوهش تحلیل محتوای کیفی از نوع استقرایی است. حوزه‌ی پژوهش، کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها، از منظر قرآن و حدیث (فقیهی ۱۳۹۷) می‌باشد. فقیهی جهت گردآوری مطالب کتاب خویش از دو کتاب اصلی قرآن کریم و نهج‌البلاغه و کتاب‌ها، مقاله‌ها و متون اسلامی مرتبط با تربیت جنسی استفاده نموده است که می‌توان به کتاب مکارم‌الاخلاق طبرسی، ترجمه و شرح اصول کافی کلینی، بحارالانوار علامه مجلسی، نهج‌الفصاحه نوشته پابنده، غررالحکم و دررالکلم تمیمی آمدی، الکشاف، الخصال شیخ صدوق، الحدایق الناظره فی احکام العتره الطاهره بحرانی، الفردوس الاعلی کاشف الغطاء، العهود المحمدیه الشعرانی، الشفاء: الالهیات ابن سینا، الامالی شیخ طوسی، المیزان فی تفسیر القرآن طباطبایی، تحف العقول عن آل الرسول ابن شعبه، سیره‌ی تربیتی پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) نوشته حسین زاده، تفسیر نور آیت‌الله‌قرائتی و تربیت جنسی در اسلام ثابت حافظ اشاره کرد. در این راستا ابتدا کل کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها، از منظر قرآن و حدیث (فقیهی ۱۳۹۷) مطالعه و با توجه به دسته‌بندی مولفه‌های تربیت جنسی، در دو بخش آموزش مستقیم

و غیرمستقیم موجود در کتاب، از مجموعه آیات و روایات ذکرشده در هر قسمت، براساس نمونه‌گیری هدفمند، آیات و روایت‌های مرتبط با گویه‌ی تربیت جنسی تنظیم شده از کتاب مذکور انتخاب شدند. گویه‌هایی که در کتاب فقیهی آیه یا روایت مرتبط با آن وجود نداشت به سایت‌های مذهبی مراجعه و به جستجوی آیه و یا روایت مرتبط با آن گویه پرداخته شد. ابزار گردآوری داده‌ها، فیش‌برداری بود. در این راستا آیات و روایات تحلیل مضمون شد و به‌صورت گویه‌های آموزش مستقیم و غیرمستقیم در ابعاد دانشی و رفتاری مادران در دو پرسشنامه جداگانه (کودکان و نوجوانان) تنظیم شد.

در ابتدا، پرسشنامه در رده‌ی سنی کودکان، دارای ۶۸ گویه و در رده‌ی سنی نوجوانان دارای ۱۰۲ گویه بود که پس از اعمال روایی صوری اساتید رشته‌ی روان‌شناسی تربیتی دانشگاه الزهرا (س) پرسشنامه مختص کودکان به ۶۵ گویه و نوجوانان به ۱۰۱ گویه تقلیل یافت.

در آموزش مستقیم تربیت جنسی؛ در پرسشنامه مختص کودکان گویه‌های ارزیابی دانشی مادران ۱۹ سؤال و گویه‌های ارزیابی رفتاری ۱۹ سؤال است و در پرسشنامه مختص نوجوانان، گویه‌های ارزیابی دانشی مادران ۳۶ سؤال و گویه‌های رفتاری ۳۶ سؤال است. در آموزش غیرمستقیم تربیت جنسی، در گروه سنی کودکان جهت ارزیابی تربیت جنسی دانشی مادران ۱۲ گویه و ارزیابی رفتاری ۱۵ گویه در نظر گرفته شد. در گروه سنی نوجوانان؛ جهت ارزیابی دانشی مادران ۱۵ گویه و ارزیابی رفتاری ۱۴ گویه مد نظر بود که از لحاظ محتوا (نه تعداد) به صورت مشترک برای دو گروه سنی کودکان و نوجوانان تدوین شد. بنابراین دو پرسشنامه به صورت جداگانه جهت ارزیابی و سنجش تربیت جنسی مادران در دو رده سنی کودکان و نوجوانان طراحی شد که در پرسشنامه‌ی گروه سنی کودکان سؤالات ۲، ۳، ۲۱، ۲۲ و ۵۳ مختص دختران و سؤال ۴ مختص پسران است. همچنین در پرسشنامه‌ی گروه سنی نوجوانان سؤالات ۱۳، ۱۴، ۲۵، ۲۶، ۴۹، ۵۰، ۶۱، ۶۲ و ۹۰ مختص دختران و سؤالات ۱۵، ۲۸، ۵۱ و ۶۴ مختص پسران است.

این پرسشنامه به صورت مقیاس درجه‌بندی پنج درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری شد. بدین صورت که کاملاً موافقم نمره‌ی ۴؛ موافقم نمره‌ی ۳؛ تا حدودی موافقم نمره‌ی ۲؛ مخالفم نمره‌ی ۱ و کاملاً مخالفم نمره‌ی صفر در نظر گرفته شد. حداقل امتیاز برای هر گویه صفر و حداکثر امتیاز

۴ است. گویه‌ی ۳۷ (رده‌ی سنی کودکان) به صورت معکوس نمره‌گذاری شد (معادل گویه‌ی ۳۶ از پرسشنامه‌ی مختص دختران و گویه‌ی ۳۳ از پرسشنامه‌ی مختص پسرانه).

جهت بررسی روایی صوری داده‌ها از نظر متخصصان علوم تربیتی و روان‌شناسی و همچنین تعداد پنج نفر از اعضای هیئت علمی رشته روان‌شناسی تربیتی و علوم قرآن و حدیث دانشگاه الزهرا (س) بهره گرفته شد. به طوری که گویه‌های استخراج شده‌ی هر دو پرسشنامه‌ی، در اختیار آنان گذاشته شد و ضمن مشورت، اقدام‌های اصلاحی روی آن انجام شد. عبارت‌های پرسشنامه نمره‌گذاری شد و در ادامه شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR) براساس معادله
$$CVR = (ne - N/2) / (N/2)$$
 محاسبه شد. نتایج نشان داد که ضرایب روایی محتوایی برای تمامی عبارت‌ها در سطح مطلوبی قرار داشت. شاخص CVR برای کل مقیاس برابر با ۰/۹۰ و شاخص CVI برابر با یک به دست آمد. بعد از اطمینان از روایی محتوایی پرسشنامه‌ها، به منظور بررسی روایی سازه از تحلیل عامل اکتشافی و تحلیل عامل تاییدی و جهت محاسبه میزان پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

یافته‌ها

در بخش اول روش پژوهش؛ پس از مطالعه کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها، از منظر قرآن و حدیث (فقیهی ۱۳۹۷)؛ آیات و روایات مرتبط با مؤلفه‌های تربیت جنسی و استخراج گویه‌ها، پرسشنامه ارزیابی مادران در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان در دو حیطه آموزش مستقیم و آموزش غیرمستقیم؛ تنظیم و هر حیطه به ابعاد دانشی و رفتاری تقسیم شد. ماهیت خرده‌مقیاس‌های هر دو پرسشنامه، برگرفته از کتاب مذکور است. ماهیت خرده‌مقیاس‌ها در بُعد تربیت جنسی مستقیم کودک، شامل: آموزش مباحث جنسی، پیشگیری، پاسخگویی به پرسش‌های جنسی، می‌باشد. ماهیت خرده‌مقیاس‌های تربیت جنسی مستقیم نوجوان شامل: آگاهی دادن نسبت به تغییرات جسمی بلوغ، آشنایی نسبت به طبیعی بودن تحولات نوجوانی، تعدیل حالات روانی، پرورش هویت جنسی، توجه به نیازهای جنسی و جهت‌دهی مطلوب به آن‌ها است. همچنین ماهیت خرده‌مقیاس‌ها در بُعد تربیت جنسی غیرمستقیم کودک و نوجوان شامل: تأمین نیازهای روانی، دعا، شکوفاسازی فطرت، زمینه‌سازی ادب نیکو و آموزش اعمال دینی است.

در بررسی روایی صوری داده‌ها از نظر متخصصان، شاخص CVR برای کل مقیاس برابر با ۰/۹۰ و شاخص CVI برابر با یک به دست آمد. نتیجه آن که ضرایب روایی محتوایی برای تمامی عبارتها در سطح مطلوبی قرار داشت.

در بخش دوم روش پژوهش، تحلیل عاملی اکتشافی انجام شد. در بررسی روایی سازه، با انجام تحلیل عاملی اکتشافی روی گویه‌های پرسشنامه مختص کودکان، هیچ گویه‌ای حذف نشد و چهار مؤلفه ارزیابی تربیت جنسی مستقیم (دانشی: ۱۹ گویه) گویه‌های ۱ تا ۱۹؛ ارزیابی تربیت جنسی مستقیم (رفتاری: ۱۹ گویه) گویه‌های ۲۰ تا ۳۸؛ ارزیابی تربیت جنسی غیرمستقیم (دانشی: ۱۲ گویه) گویه‌های ۳۹ تا ۵۰ و ارزیابی تربیت جنسی غیرمستقیم (رفتاری: ۱۵ گویه) گویه‌های ۵۱ تا ۶۵ شناسایی و طبقه‌بندی شدند.

براساس نتایج موجود در جدول ۶ و ۷، مقدار KMO برابر با ۰/۸۰۳ و بیشتر از ۰/۷ است و نشان‌دهنده آن است که همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب می‌باشد. همچنین سطح معنادار بودن مشخصه آزمون کرویت‌بارتلت نیز صفر است و کوچک‌تر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد از لحاظ آماری معنادار است.

خروجی دوم جدول تبیین واریانس است. تعیین این مطلب که ابزار سنجش مورد مطالعه و به بیان دقیق‌تر، مجموعه گویه‌ها از چند مؤلفه معنادار اشباع‌شده، دو شاخص عمده مورد توجه قرار گرفته است:

۱. مقادیر ویژه که تعیین‌کننده عامل‌هایی است که در تحلیل باقی می‌مانند. عامل‌هایی با مقدار کمتر از یک از تحلیل خارج و عامل‌هایی که دارای مقدار ویژه بزرگتر یا مساوی یک هستند در تحلیل باقی می‌مانند.
۲. نسبت واریانس تبیین شده توسط هر مؤلفه.

جدول ۵ مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد تراکمی عامل‌های باقی‌مانده در تحلیل (عامل‌هایی که دارای مقدار ویژه بزرگتر یا مساوی یک بودند) را پس از چرخش واریماکس نشان می‌دهد.

جدول ۵: ماتریس ساختار چرخش یافته (پرسشنامه مختص کودکان)

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۷۳۷	۱. کیفیت تربیت فرزند بر جنسیت او برتری دارد.
-	-	-	۰/۶۲۶	۲. استفاده از زیورآلات طلا فقط باید مخصوص زنان و دختران باشد.
-	-	-	۰/۶۳۹	۳. نقش مادر در تربیت جنسی دختران پررنگتر است.
-	-	-	۰/۵۱۱	۴. شستشوی پسر باید بعد از سه سالگی به عهده پدر باشد.
-	-	-	۰/۵۲۶	۵. برای پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی کودکان باید از رفتارهای جنسی (بوسیدن، هم آغوشی، ...) در حضور آنان پرهیز کرد.
-	-	-	۰/۵۵۰	۶. باید هنگام همبستری، فضا امن بوده تا صدایی به گوش کودکان نرسد.
-	-	-	۰/۶۰۴	۷. در اوقات خاصی (صبح و ظهر و شب) کودکان هنگام ورود به اتاق خواب والدین، باید اجازه بگیرند.
-	-	-	۰/۶۲۳	۸. برهنه شدن در حضور کودک می‌تواند زمینه‌ساز تحریکات جنسی او شود.
-	-	-	۰/۵۴۲	۹. نگاه کردن به عورت کودک کار پسندیده‌ای نیست.
-	-	-	۰/۵۷۳	۱۰. هیچ‌کس نباید به آلت تناسلی کودک دست بزند. (بخصوص بعد از ۶ سالگی)
-	-	-	۰/۷۴۱	۱۱. افراد نامحرم، نباید کودکان ۶ تا ۷ ساله را ببوسند یا در آغوش بگیرند.
-	-	-	۰/۷۵۵	۱۲. بوسیدن لب‌های کودک بالای ۶ سال کار پسندیده‌ای نیست.
-	-	-	۰/۸۰۱	۱۳. اتاق خواب کودک را باید پس از سه سالگی از اتاق خواب والدین جدا کرد.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۸۱۱	۱۴. در سنین ۶ تا ۷ سالگی باید رختخواب کودک از سایرین (خواهر و برادر و ...) جدا باشد.
-	-	-	۰/۷۶۲	۱۵. هنگام مشاهده بازی‌های جنسی در کودکان (دکتر بازی مامان بازی و...) باید به صورت عاقلانه مداخله کرد.
-	-	-	۰/۷۷۷	۱۶. ممکن است کودک ۳ ساله از روی کنجکاوی با آلت خود بازی کند ولی در صورت عادت شدن، باید با آن برخورد شود.
-	-	-	۰/۸۰۳	۱۷. بیدار ماندن طولانی مدت کودکان در رختخواب، زمینه‌ساز تحریکات جنسی می‌باشد.
-	-	-	۰/۸۸۱	۱۸. پرسش‌های جنسی کودکان از سر کنجکاوی بوده و یک امر طبیعی است.
-	-	-	۰/۷۹۳	۱۹. پاسخ به پرسش‌های جنسی کودک باید باحفظ حیا، کوتاه و در حد فهم او باشد.
-	-	۰/۹۰۲	-	۲۰. در تربیت کردن، توجه کردن، بوسیدن، هدیه دادن... بین دختر یا پسر تفاوتی نمی‌گذارم.
-	-	۰/۸۲۱	-	۲۱. از زیورآلات طلا فقط برای آراستگی دخترم استفاده می‌کنم.
-	-	۰/۶۹۲	-	۲۲. تلاش می‌کنم تا در تربیت دخترم (در مقایسه با همسر) بیشترین نقش را داشته باشم.
-	-	۰/۶۰۲	-	۲۳. شستشوی دخترم همواره با من و استحمام پسر بعد از ۳ سالگی به عهده پدرش می‌باشد.
-	-	۰/۵۵۴	-	۲۴. در حضور فرزندم رفتارهای جنسی (بوسیدن، هم آغوشی، شوخی جنسی...) نداریم.
-	-	۰/۸۳۱	-	۲۵. هنگام همبستری درب و پنجره بسته و پرده‌ها را بسته و مراقب صدایی بیرون بیرون نرود.
-	-	۰/۸۸۱	-	۲۶. به کودکم آموزش داده‌ام که هنگام ورود به اتاق خواب (در زمان‌های صبح و ظهر و شب) حتما اجازه ورود بگیرند.
-	-	۰/۸۰۴	-	۲۷. در حضور کودکم لباس خود را عوض نمی‌کنم.

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	۰/۹۸۴	-	۲۸. هنگام استحمام کودک و یا تعویض لباس به عورت او نگاه نمی‌کنم.
-	-	۰/۶۰۵	-	۲۹. به دخترم (در ۶ سالگی) آموزش داده‌ام که کسی اجازه ندارد تا به آلت او دست بزند.
-	-	۰/۵۵۱	-	۳۰. به فرزندم (در ۶ تا ۷ سالگی) آموزش داده‌ام که نباید به آغوش غریبه (نامحرم) رفته یا توسط آنها بوسیده شود.
-	-	۰/۸۰۲	-	۳۱. به کودکم (۶ سال به بعد) آموزش داده‌ام تا کسی لبه‌ایش را نبوسد.
-	-	۰/۷۲۱	-	۳۲. در سه سالگی اتاق خواب کودکم را از اتاق خود جدا کردم.
-	-	۰/۶۸۴	-	۳۳. در محدوده‌ی ۶ تا ۷ سال به کودکم آموزش داده‌ام تا در رختخواب جداگانه‌ای بخوابد.
-	-	۰/۵۵۳	-	۳۴. اگر کودکان در اتاق مشغول بازی جنسی باشند، به بهانه‌ای مانع ادامه بازی می‌شوم.
-	-	۰/۶۱۱	-	۳۵. از چهار سالگی به کودکم آموزش می‌دهم که دستکاری آلت کار پسندیده‌ای نیست.
-	-	۰/۵۹۱	-	۳۶. کودکم را با خستگی کامل به رختخواب می‌فرستم تا بلافاصله بخوابد.
-	-	۰/۵۴۱	-	۳۷. پرسش‌های جنسی کودکم، مرا ناراحت و شرمگین می‌کند.
-	-	۰/۶۳۲	-	۳۸. به پرسش‌های جنسی کودکم، پاسخ کوتاه و در حد فهم به او می‌دهم.
-	۰/۹۱۲	-	-	۳۹. بوسیدن فرزند، لذت بخش بوده و مورد رضایت پروردگار است.
-	۰/۸۲۱	-	-	۴۰. نوازش می‌تواند بخشی از نیازهای عاطفی - روانی فرزندان را تامین کند.
-	۰/۷۱۵	-	-	۴۱. فرزندم باید با فرهنگ هدیه دادن و هدیه گرفتن آشنا شود.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	۰/۶۲۰	-	-	۴۲. فرزندم باید فرد عزتمند و بزرگوار تربیت شود تا کمتر در مسیر انحرافات (از جمله انحرافات جنسی) قرار بگیرد.
-	۰/۵۳۰	-	-	۴۳- رعایت عدالت و عدم تبعیض بین فرزندان، موجب برقراری امنیت روانی در خانواده می‌شود.
-	۰/۸۸۳	-	-	۴۴. آکنده ساختن فضای خانه از ذکر خدا می‌تواند زمینه‌ساز هدایت و تربیت صحیح کودکان شود.
-	۰/۸۴۲	-	-	۴۵. فرزندم باید با دعا و مناجات آشنا شود.
-	۰/۷۶۳	-	-	۴۶. شکوفاسازی فطرت معنوی و پاک کودک از وظایف مهم والدین است.
-	۰/۷۴۱	-	-	۴۷. آشنایی با قرآن و مفاهیم آن در تربیت صحیح کودکان موثر است.
-	۰/۸۰۳	-	-	۴۸. یکی از روش‌های تربیتی موثر، قهر کوتاه مدت با کودک است.
-	۰/۸۱۳	-	-	۴۹. گاهی با تشویق رفتار خوب دیگران، می‌توان از رفتار ناپسند فرزند خود جلوگیری کرد.
-	۰/۷۶۳	-	-	۵۰. آموزش اعمال دینی به کودکان باید بعد از ۷ سالگی و به شکل تدریجی باشد.
۰/۹۳۶	-	-	-	۵۱. فرزندم را به بهانه‌های مختلف بوسیده و در آغوش می‌کشم.
۰/۷۲۹	-	-	-	۵۲. با نوازش سر و صورت فرزندم بخشی از نیازهای عاطفی او را جبران می‌کنم.
۰/۹۲۸	-	-	-	۵۳. در هدیه دادن به فرزندانم، دخترم را در اولویت قرار می‌دهم.
۰/۸۰۶	-	-	-	۵۴. با تشویق زبانی و عملی فرزندم در موفقیت‌هایم، ارزشمندی و بزرگواری را در او پرورش می‌دهم.
۰/۹۱۹	-	-	-	۵۵. امنیت روانی فرزندم را با رفتارهای تبعیض‌گونه از بین نمی‌برم.
۰/۷۶۳	-	-	-	۵۶. در اوقات شرعی صدای اذان را در خانه پخش می‌کنم.

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
۰/۵۳۶	-	-	-	۵۷. وقتی دعا می‌خوانم از فرزندم می‌خواهم تا آمین بگوید.
۰/۵۲۱	-	-	-	۵۸. در پرورش و شکوفایی روحیه پاک فرزندم، سعی و تلاش می‌کنم.
۰/۶۴۵	-	-	-	۵۹. در تربیت فرزندم از قصه‌ها و پندهای قرآنی استفاده می‌کنم.
۰/۶۸۴	-	-	-	۶۰. در مقابل رفتار بد کودک، به جای تنبیه از قهر کوتاه مدت استفاده می‌کنم.
۰/۷۸۲	-	-	-	۶۱. گاهی با پررنگ کردن کارهای خوب دیگران، مشوق فرزندم بر انجام آن هستم.
۰/۷۷۲	-	-	-	۶۲. آموزش اعمال دینی (مانند نماز و روزه) به فرزندم را بعد از ۷ سالگی و به شکل تدریجی را آغاز می‌کنم.
۰/۷۶۴	-	-	-	۶۳. با نوع گفتار و رفتار و طرز پوشش خود، حیا را به فرزندم آموزش دهم.
۰/۸۳۶	-	-	-	۶۴. در نوع رفتار و برخورد با دیگران (اقوام، دوستان،) عفت و پاکدامنی را به فرزندم آموزش می‌دهم.
۰/۵۹۱	-	-	-	۶۵. با ارایه الگوهای عملی از نوع رفتار خود با دیگران، صفت غیرت و غیرتمندی را به فرزندم آموزش می‌دهم.

جدول ۶: مجموع مجذورات بعد از چرخش واریماکس (پرسشنامه مختص کودکان)

مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
۴/۵۹۶	۲۵/۹۶۱	۲۵/۹۶۱
۳/۴۷۷	۱۵/۹۸۴	۴۱/۹۴۵
۲/۵۶۰	۱۲/۸۹۵	۵۴/۸۴۰
۲/۰۴۰	۷/۵۷۸	۶۲/۴۱۸

با توجه به جدول ۶، ارزش‌های ویژه چهار عامل بزرگ‌تر از یک است و درصد پوشش واریانس مشترک بین گویه‌ها برای این چهار عامل بر روی هم ۶۲/۴۱۸ درصد کل واریانس

متغیرها را تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، چنانچه از مجموعه گویه‌ها بر پایه مطالب بالا، چهار عامل استخراج شود به اندازه ۶۲ درصد کلوارینس تبیین می‌شود.

در تحلیل عاملی اکتشافی روی گویه‌های پرسشنامه مختص نوجوانان، هیچ گویه‌ای حذف نشد و ۴ مؤلفه ارزیابی تربیت جنسی مستقیم (دانشی: ۳۶ گویه) گویه‌های ۱ تا ۳۶؛ ارزیابی تربیت جنسی مستقیم (رفتاری: ۳۶ گویه) گویه‌های ۳۷ تا ۷۲؛ ارزیابی تربیت جنسی غیرمستقیم (دانشی: ۱۵ گویه) گویه‌های ۷۳ تا ۸۷؛ ارزیابی تربیت جنسی غیرمستقیم (رفتاری: ۱۴ گویه) گویه‌های ۸۸ تا ۱۰۱ شناسایی و طبقه‌بندی شدند.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی روی گویه‌های پرسشنامه مختص نوجوانان در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷: اندازه‌های KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت

شاخص کفایت نمونه‌گیری	۰/۸۱۴
آزمون کرویت بارتلت	۱۰۴۲۱/۶۵۸
مجدور خی	۰/۰۰۰
سطح معنی‌داری	

با توجه به جدول ۷، مقدار KMO برابر با ۰/۸۱۴ است که بیشتر از ۰/۷ است و نشان‌دهنده آن است که همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است. سطح معنادار بودن مشخصه آزمون کرویت بارتلت نیز صفر است که کوچک‌تر از ۰/۰۵ است و نشان می‌دهد از لحاظ آماری معنادار است.

Error! Unknown switch argument. مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد تراکمی عامل‌های باقی‌مانده در تحلیل (عامل‌هایی که دارای مقدار ویژه بزرگتر یا مساوی یک بودند) را پس از چرخش واریماکس نشان می‌دهد.

جدول ۸: ماتریس ساختار چرخش‌یافته (پرسشنامه مختص نوجوانان)

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۸۴۶	۱. در تمام اوقات نوجوانان باید هنگام ورود به اتاق خواب والدین اجازه بگیرند.
-	-	-	۰/۷۶۵	۲. فرزندانشان باید با روش‌های مختلف (کتاب، گفتگو،...) از تغییرات جسمانی دوران بلوغ (رشد قد، تغییرات وزن،...) آگاه شوند.
-	-	-	۰/۶۶۵	۳. فرزندم باید در مورد شیوه‌های مناسب کنترل غریزه جنسی و شیوه‌های مخاطره‌آمیز آن اطلاعات و آگاهی‌های لازم را به دست آورد.
-	-	-	۰/۵۹۸	۴. فرزندم باید با حد و مرز ارتباط مشروع و مناسب دو جنس (زن و مرد) آگاه شود.
-	-	-	۰/۵۴۱	۵. لازم است فرزندم، شناخت و آگاهی‌های لازم را در مورد تأثیر گروه همسالان در سلامت یا انحراف جنسی به دست آورد.
-	-	-	۰/۵۶۲	۶. لازم است فرزندم در مورد خطرهای پیامدهای منفی دوستی‌های خیابانی (دوست پسر و دوست دختر) آگاهی و نگرش لازم را کسب کند.
-	-	-	۰/۶۱۲	۷. فرزندم باید از تغییرات جنسی دوران بلوغ (رشد موهای زاید، قاعدگی، احتلام،...) آگاه شود.
-	-	-	۰/۶۳۳	۸. فرزندم باید درباره ویژگی‌های روانی دوران بلوغ (پرخاشگری، استقلال‌طلبی، بی‌حالی،...) آگاهی یابد.
-	-	-	۰/۶۸۹	۹. باید به نوجوان اختیاراتی محدود و تحت نظارت والدین داد.
-	-	-	۰/۷۷۷	۱۰. رفتار والدین با نوجوان باید همراه با احترام و تقدیر باشد.
-	-	-	۰/۷۲۱	۱۱. باید در برخی از تصمیم‌گیری‌ها با نوجوان مشورت کرد.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۷۱۰	۱۲. فرزندم باید بداند که شبیه ساختن خود به جنس مخالف (اصلاح و آرایش مو و با ناز صحبت کردن پسران و یا پوشش و آرایش موی سر یا رفتارهای پسرانه در دختران...)، جزء رفتارهای نابهنجار جامعه و ضد فرهنگ اسلامی است.
-	-	-	۰/۸۱۱	۱۳. دخترم باید بداند که در آینده مایه آرامش قلب و روح و روان همسرش است.
-	-	-	۰/۸۲۱	۱۴. دخترم باید بداند که در جایگاه مادر ارزشی فراتر از مرد (به‌عنوان پدر) دارد.
-	-	-	۰/۷۳۳	۱۵. پسران بدانند که در آینده باید نسبت به مشکلات قوی بوده و تکیه‌گاه عاطفی همسرشان باشند.
-	-	-	۰/۶۳۲	۱۶. فرزندم باید بداند که نیاز جنسی و توجه به جنس مخالف در نوجوانی یک تمایل طبیعی و خدادادی است.
-	-	-	۰/۵۹۱	۱۷. فرزندم باید بداند که میل جنسی یک نیاز مطلوب بوده و مقدمه ازدواج است.
-	-	-	۰/۸۴۱	۱۸. فرزندم باید بداند که ازدواج، زمینه‌ساز پرورش کمالات و خصایل اخلاقی (گذشت، ایثار،...) می‌باشد.
-	-	-	۰/۵۲۲	۱۹. فرزندم باید از عواقب بی‌بند و باری جنسی و پیامدهای جسمانی آن (عفونت‌ها، بیماری‌های مقاربتی، ایدز،...) مطلع گردد.
-	-	-	۰/۵۶۳	۲۰. فرزندم باید از پیامدهای منفی و آسیب‌های روانی بی‌بند و باری‌های جنسی آگاه شود.
-	-	-	۰/۶۵۱	۲۱. با ایجاد شرایطی (مثل کلاس‌های هنری، باشگاه‌های ورزشی...) میل جنسی نوجوان را باید به سمت و سوی مطلوب سوق داد.

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۶۸۹	۲۲. تشویق به علم‌آموزی، یکی از بهترین راه‌های حفاظت از انحرافات جنسی است.
-	-	-	۰/۸۲۰	۲۳. فرزندم باید بداند که کنترل نگاه به نامحرم، چشم‌پوشی از محرمانت یکی از اساسی‌ترین راه‌های پیشگیری از تحریکات جنسی است.
-	-	-	۰/۸۳۱	۲۴. نوجوان باید از آثار زیانبار خلوت کردن با نامحرم در مهمانی‌ها و یا در فضای مجازی آگاه یابد.
-	-	-	۰/۸۷۶	۲۵. دخترم باید بداند که هنگام گفتگو با مردان نامحرم نباید با عشوه و ناز صحبت کند.
-	-	-	۰/۶۳۸	۲۶. دخترم باید بداند که زیبایی‌ها و زینت‌های خود را در برابر نامحرم آشکار نکند.
-	-	-	۰/۵۴۱	۲۷. لازم است فرزندم بداند که خودارضایی یک عمل قبیح و ناپسند است.
-	-	-	۰/۵۵۲	۲۸. پسران بالغ باید بدانند که هنگام روبوسی با محارم خود (خواهر، عمه، خاله) سر یا پیشانی آنها را ببوسند.
-	-	-	۰/۶۶۶	۲۹. فرزندم باید هنگام خواب بستر جداگانه‌ای داشته باشد و حتی با شخص دیگری زیر یک پوشش نباشد.
-	-	-	۰/۷۴۴	۳۰. فرزندم باید بداند که دست دادن با نامحرم در فرهنگ ایرانی اسلامی جایز نیست.
-	-	-	۰/۶۹۷	۳۱. فرزندم باید بداند که زودودن پی در پی موه‌های زاید موجب تحریک جنسی می‌شود.
-	-	-	۰/۵۶۶	۳۲. فرزندم باید بداند که نوع تغذیه می‌تواند مانع از تحریک جنسی شود.
-	-	-	۰/۵۶۳	۳۳. باید با ایجاد مشغله‌های فکری سالم برای فرزندان فرصت فکر و خیال‌های بیهوده جنسی را از آنان گرفت.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	-	-	۰/۶۳۳	۳۴. فرزندم باید با خستگی کامل به بستر خواب برود تا فرصت افکار جنسی نداشته باشد.
-	-	-	۰/۶۸۴	۳۵. حفظ حجاب بالاخص درباره بانوان، مایه شرف و عزت بوده و بهترین راه کنترل تحریکات جنسی است.
-	-	-	۰/۷۴۶	۳۶. یکی از روش‌های پرورش پاکدامنی مداومت در تلاوت قرآن (به ویژه سوره نور) است.
-	-	۰/۸۰۳	-	۳۷. اجازه ورود به اتاق خواب در تمام اوقات را به فرزندم آموزش داده‌ام.
-	-	۰/۹۲۲	-	۳۸. فرزندم را از طریق گفتگو یا کتاب یا ارجاع به مشاور، از تغییرات جسمانی دوران بلوغ (رشد قد، تغییرات وزن،...) آگاه می‌کنم.
-	-	۰/۹۰۴	-	۳۹. به فرزندم در مورد شیوه‌های مناسب کنترل غریزه جنسی و شیوه‌های مخاطره‌آمیز آن آموزش‌های لازم را می‌دهم.
-	-	۰/۸۳۳	-	۴۰. فرزندم را با حد و مرز ارتباط مشروع و مناسب دو جنس (زن و مرد) آشنا می‌کنم.
-	-	۰/۸۶۱	-	۴۱. به فرزندم، در مورد تأثیر گروه همسالان در سلامت یا انحراف جنسی آگاهی‌های لازم داده‌ام.
-	-	۰/۷۷۴	-	۴۲. فرزندم را از پیامدهای منفی دوستی‌های خیابانی (دوست پسر و دوست دختر) آگاه کرده و آموزش‌های لازم داده‌ام.
-	-	۰/۸۶۳	-	۴۳. گاهی با دخترم درباره نشانه‌های طبیعی رشد مانند رشد پستان، قاعدگی،... و با پسرم درباره احتلام، رویش مو در صورت، دورگه شدن صدا و... گفتگوهای دوستانه‌ای دارم.
-	-	۰/۷۹۶	-	۴۴. درباره ویژگی‌های روانی دوران بلوغ (پرخاشگری، استقلال‌طلبی، بی‌حالی...) به فرزندم آگاهی‌های لازم را داده‌ام.

مؤلفه‌ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم	مؤلفه چهارم
۴۵. به فرزندم در تصمیمات شخصی یا خانوادگی، اختیاراتی می‌دهم.	-	۰/۷۷۷	-	-
۴۶. در رفتار با فرزندم نهایت ادب و احترام را دارم.	-	۰/۶۹۱	-	-
۴۷. گاهی در تصمیم‌گیری‌های خانواده با فرزندم مشورت می‌کنم.	-	۰/۶۹۸	-	-
۴۸. فرزندم اطلاعات لازم مبنی بر ضد ارزش و ضد فرهنگ بودن افرادی که خود را به جنس مخالف شبیه می‌کنند دریافت کرده است.	-	۰/۵۸۹	-	-
۴۹. این باور را که "زن مایه آرامش همسرش است" را در دخترم پرورش می‌دهم.	-	۰/۵۵۳	-	-
۵۰. این باور را در دخترم پرورش داده‌ام که "در جایگاه مادر ارزشی فراتر از مرد (به عنوان پدر) دارد".	-	۰/۵۵۶	-	-
۵۱. با پسرم درباره اینکه باید "در آینده نسبت به مشکلات قوی بوده و تکیه‌گاه عاطفی همسرش باشد" گفتگو می‌کنم.	-	۰/۷۲۱	-	-
۵۲. وجود تمایل جنسی فرزندم در دوران بلوغ برایم امری پذیرفتنی و طبیعی است.	-	۰/۷۹۵	-	-
۵۳. این موضوع را که "هدف از تمایلات جنسی، مقدمات ازدواج است" را برای فرزندم تشریح نموده‌ام.	-	۰/۸۳۲	-	-
۵۴. با فرزندم درباره، ازدواج و نتایج آن از جمله رشد کمالات و خصایل اخلاقی صحبت کرده‌ام.	-	۰/۸۸۹	-	-
۵۵. به فرزندم آگاهی‌های لازم درباره آسیب‌های جسمانی بی‌بند و باری جنسی (عفونت‌ها، بیماری‌های مقاربتی، ایدز، بارداری ناخواسته....) داده‌ام.	-	۰/۸۲۴	-	-
۵۶. فرزندم را با آسیب‌های روانی بی‌بند و باری‌های جنسی (افسردگی، تنوع‌طلبی، عدم‌رغبت به ازدواج،...) آگاه ساخته‌ام.	-	۰/۷۸۱	-	-

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه‌ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم	مؤلفه چهارم
۵۷. با شرکت فرزندم در کلاسهای هنری یا ورزشی؛ انرژی سرشار او را در مسیر مطلوب هدایت می‌کنم.	-	۰/۵۷۶	-	-
۵۸. برای تحصیل و علم‌آموزی فرزندم سرمایه‌گذاری می‌کنم.	-	۰/۷۰۱	-	-
۵۹. به فرزندم درباره نگاه‌های آلوده و عواقب آن آگاهی‌های لازم داده‌ام.	-	۰/۹۱۶	-	-
۶۰. به فرزندم درمورد آثار زیان‌بار خلوت کردن با نامحرم در مهمانی‌ها و یا در فضای مجازی آگاهی‌های لازم داده‌ام.	-	۰/۷۸۶	-	-
۶۱. به دخترم آموزش‌های لازم درباره نحوه صحبت با نامحرم (عدم استفاده از صدای نازک و ناز و عشوه، حرکات بدن،...) داده‌ام.	-	۰/۸۴۷	-	-
۶۲. به فرزندم آموزش داده‌ام که زینتهای خود را در برابر نامحرم آشکار نکرده و موجب جلب توجه نشود.	-	۰/۷۴۸	-	-
۶۳. مسأله خودارضایی را که امری نامطلوب و مورد لعن الهی است را به فرزندم گوشزد نموده‌ام.	-	۰/۶۸۷	-	-
۶۴. به پسرم نحوه روبوسی با محارم خود را آموزش داده‌ام تا از سر یا پیشانی باشد.	-	۰/۷۰۴	-	-
۶۵. مراقب هستم تا فرزندم با هیچ فرد دیگری در یک رختخواب نخوابد.	-	۰/۶۵۰	-	-
۶۶. درباره مجاز نبودن دست دادن با نامحرم (مصافحه) با فرزندم گفتگو کرده‌ام.	-	۰/۷۳۱	-	-
۶۷- به فرزندم آموزش داده‌ام که باید با حفظ بهداشت فردی، از زدودن مستمر موهای زاید پرهیز کند.	-	۰/۶۷۰	-	-
۶۸. در برنامه غذایی خانواده کمتر از مواد محرک (ادویه‌جات، پیاز، خرما،...) استفاده می‌کنم.	-	۰/۶۸۵	-	-

مؤلفه‌ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم	مؤلفه چهارم
۶۹. با برنامه‌ریزی‌های فشرده و متنوع و در عین حال مفرح، ذهن فرزندم را افکار جنسی دور نگه می‌دارم.	-	۰/۷۱۶	-	-
۷۰. فرزندم را با خستگی کامل به رختخواب می‌فرستم تا فرصتی برای بیدار ماندن در رختخواب نداشته باشد.	-	۰/۷۱۷	-	-
۷۱. با گفتگو، فرزندم را درباره اینکه "چرا حجاب بهترین راه کنترل تحریکات جنسی است" توجیه نمودم.	-	۰/۷۸۷	-	-
۷۲. در برنامه زندگی خود، تلاوت قرآن با اعضا خانواده (به ویژه فرزندم) را دارم.	-	۰/۵۵۲	-	-
۷۳. بوسیدن فرزندم، لذت بخش بوده و مورد رضایت پروردگار است.	-	-	۰/۷۹۷	-
۷۴. نوازش، می‌تواند بخشی از نیازهای عاطفی - روانی فرزندان را تامین می‌کند.	-	-	۰/۷۴۱	-
۷۵. فرزندم باید با فرهنگ هدیه دادن و هدیه گرفتن آشنا شود.	-	-	۰/۷۸۴	-
۷۶. فرزندم باید فرد عزتمند و بزرگواری تربیت شود تا کمتر در مسیر انحرافات (از جمله انحرافات جنسی) قرار بگیرد.	-	-	۰/۶۳۲	-
۷۷. رعایت عدالت و عدم تبعیض بین فرزندان، موجب برقراری امنیت روانی در خانواده می‌شود.	-	-	۰/۷۲۴	-
۷۸. آکنده ساختن فضای خانه از ذکر خدا می‌تواند زمینه‌ساز هدایت و تربیت صحیح فرزندان شود.	-	-	۰/۷۰۶	-
۷۹. فرزندم باید با دعا و مناجات آشنا شود.	-	-	۰/۵۱۷	-
۸۰. شکوفاسازی فطرت معنوی و پاک فرزندان از وظایف مهم والدین است.	-	-	۰/۶۶۰	-
۸۱. آشنایی با قرآن و مفاهیم آن در تربیت صحیح فرزندان موثر است.	-	-	۰/۶۹۰	-

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

مؤلفه چهارم	مؤلفه سوم	مؤلفه دوم	مؤلفه اول	مؤلفه‌ها
-	۰/۶۴۳	-	-	۸۲. یکی از روش‌های تربیتی موثر، قهر کوتاه مدت است.
-	۰/۸۳۳	-	-	۸۳. گاهی با تشویق رفتار خوب دیگران، می‌توان از رفتار ناپسند فرزند خود جلوگیری کرد.
-	۰/۶۸۱	-	-	۸۴. آموزش اعمال دینی به فرزندان باید به شکل تدریجی باشد.
-	۰/۷۵۸	-	-	۸۵. فرزندم باید بداند که شوخی و خنده‌های سبک در برابر نامحرم از مصادیق کم‌حیایی می‌باشد.
-	۰/۷۹۶	-	-	۸۶. فرزندم باید بداند که عقیف بودن از ویژگی‌های یک انسان شریف است.
-	۰/۸۱۷	-	-	۸۷. فرزندم باید بداند در اموری (ازدواج مجدد مادر، همنشینی خواهر با نامزدش، معاشرت همسر با محارم خود) غیرت‌ورزی امری ناپسند است.
۰/۶۲۷	-	-	-	۸۸. فرزندم را به بهانه‌های مختلف بوسیده و در آغوش می‌کشم.
۰/۸۲۱	-	-	-	۸۹. با نوازش سر و صورت فرزندم بخشی از نیازهای عاطفی او را جبران می‌کنم.
۰/۸۰۱	-	-	-	۹۰. در هدیه دادن به فرزندانم، دخترم را در اولویت قرار می‌دهم.
۰/۶۸۵	-	-	-	۹۱. با تشویق زبانی و عملی فرزندم در موفقیت‌هایش، ارزشمندی و بزرگواری را در او پرورش می‌دهم.
۰/۵۷۰	-	-	-	۹۲. امنیت روانی فرزندم را با رفتارهای تبعیض‌گونه از بین نمی‌برم.
۰/۶۰۵	-	-	-	۹۳. در اوقات شرعی صدای اذان را در خانه پخش می‌کنم.
۰/۷۶۹	-	-	-	۹۴. وقتی دعا می‌خوانم از فرزندم می‌خواهم تا آمین بگوید.

مؤلفه‌ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم	مؤلفه چهارم
۹۵. در تربیت فرزندم از قصه‌ها و پندهای قرآنی استفاده می‌کنم.	-	-	-	۰/۷۹۸
۹۶. در مقابل رفتار بد فرزندم، از قهر کوتاه مدت استفاده می‌کنم.	-	-	-	۰/۶۵۳
۹۷. گاهی با پرننگ کردن کارهای خوب دیگران، مشوق فرزندم بر انجام آن هستم.	-	-	-	۰/۷۲۰
۹۸. آموزش اعمال دینی (مانند نماز و روزه) به فرزندم را به شکل تدریجی آغاز می‌کنم.	-	-	-	۰/۸۶۸
۹۹. با نوع گفتار و رفتار و طرز پوشش خود، حیا را به فرزندم آموزش دهم.	-	-	-	۰/۶۹۱
۱۰۰. در نوع رفتار و برخورد با دیگران (اقوام، دوستان،....) عفت و پاکدامنی را به فرزندم آموزش می‌دهم.	-	-	-	۰/۷۲۸
۱۰۱. با ارایه الگوهای عملی از نوع رفتار خود با دیگران، صفت غیرت و غیرتمندی را به فرزندم آموزش می‌دهم.	-	-	-	۰/۵۹۲

جدول ۹: مجموع مجزورات بعد از چرخش واریماکس (پرسشنامه مختص نوجوانان)

مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
۵/۶۴۷	۲۸/۵۳۹	۲۸/۵۳۹
۴/۶۴۱	۱۸/۴۶۰	۴۶/۹۹۹
۳/۵۸۱	۱۳/۴۹۹	۶۰/۴۹۸
۲/۱۳۰	۱۱/۱۱۹	۷۱/۶۲۳

با توجه به نتایج جدول ۹، ارزش‌های ویژه چهار عامل بزرگ‌تر از یک است و درصد پوشش واریانس مشترک بین گویه‌ها برای این چهار عامل بر روی هم ۷۱/۶۲۳ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، چنانچه از مجموعه گویه‌ها بر پایه مطالب بالا، چهار عامل استخراج شود به اندازه ۷۲ درصد کل واریانس تبیین می‌شود. پس از انجام تحلیل عاملی و اجرای

شیوه چرخش واریماکس برای ساده‌سازی مؤلفه‌ها، مشخص شد که بهترین راه‌حل عاملی، دارای چهار مؤلفه است.

در بخش دوم روش پژوهش، تحلیل عاملی تأییدی انجام گرفت، که هر یک از عامل‌ها در سازه‌ی موردنظر از برازش مطلوبی برخوردار است. نتایج نشان داد که پرسشنامه محقق‌ساخته‌ی تربیت جنسی کودکان و نوجوانان در هشت عامل مورد بررسی، با حذف تعدادی از گویه‌ها از روایی مطلوبی برخوردار است که در ادامه به تبیین یافته پرداخته خواهد شد.

در تحلیل عاملی تأییدی، مقادیر پارامتر استاندارد برای هر یک از عوامل تربیت جنسی مستقیم و غیرمستقیم کودک و نوجوان، در بُعد دانشی و رفتاری، نشان‌دهنده بار عاملی آن‌ها روی متغیر نهفته مربوط بوده که مقدار $t > 2$ متناظر آن‌ها نیز معناداری سهم آن‌ها در اندازه‌گیری متغیر نهفته را نشان می‌دهد. براساس مقدار t به‌دست آمده برای هر سؤال در رده سنی کودکان، می‌توان عنوان کرد همه سؤالات به جز (سؤال ۴) نقش مهم و معناداری در اندازه‌گیری تربیت جنسی مستقیم کودک (بُعد دانشی) دارند. همه سؤالات به جز (سؤال ۳۶) نقش مهم و معنادار در اندازه‌گیری سازه تربیت جنسی مستقیم کودک (بُعد رفتاری) دارند. همچنین همه سؤالات به جز (سؤال ۴۸) نقش مهم و معناداری در اندازه‌گیری سازه تربیت جنسی غیرمستقیم کودک (بُعد دانشی) دارند. در گروه نوجوان مشاهده می‌شود براساس مقدار t به‌دست آمده، همه سؤالات به جز (سؤالات ۲، ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۲۹ و ۳۳) نقش مهم و معناداری در اندازه‌گیری سازه تربیت جنسی مستقیم نوجوان (بُعد دانشی) دارند. در تربیت جنسی غیرمستقیم نوجوان (بُعد دانشی) نیز همه سؤالات به جز (سؤال ۸۳) نقش مهم و معناداری در اندازه‌گیری سازه موردنظر دارند. همچنین هر یک از سؤالات دارای نقش مهم و معنادار در اندازه‌گیری سازه تربیت جنسی غیرمستقیم نوجوان (بُعد رفتاری) هستند. مقدار شاخص‌های برازش پس از حذف مسیر غیرمعنادار در جدول ۱۰ آمده است.

جدول ۱۰: شاخص‌های نیکویی برازش مربوط به تحلیل عاملی، عوامل تربیت جنسی

شاخص‌ها	عامل	χ^2	df	χ^2/df	CFI	GFI	AGFI	RMSEA
کودک و نوجوان	کودک / مستقیم / دانشی	۱۴۵/۸۸	۸۵	۱/۷۱۶	۱/۰۰	۰/۹۹	۰/۹۶	۰/۰۴
	کودک / مستقیم / رفتاری	۱۵۳/۳۵	۸۲	۱/۸۷	۰/۹۹	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۰۵
	کودک / غیرمستقیم / دانشی	۸۶۵/۴۳	۹۰	۹/۶۱۵	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۸۶	۰/۰۶
	کودک / غیرمستقیم / رفتاری	۵۲۶/۲۴	۹۶	۵/۴۸۱	۰/۸۳	۰/۸۵	۰/۸۳	۰/۰۷
نوجوان	نوجوان / مستقیم / دانشی	۵۸۱/۱۵	۱۰۴	۵/۵۸	۱/۰۰	۰/۹۲	۰/۹۹	۰/۰۲
	نوجوان / مستقیم / رفتاری	۴۵۹/۲۸	۱۲۷	۳/۵۸۸	۰/۹۹	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۰۴
	نوجوان / غیرمستقیم / دانشی	۱۵۴/۸۹	۸۲	۱/۸۸	۱/۰۰	۰/۹۳	۰/۹۹	۰/۰
	نوجوان / غیرمستقیم / رفتاری	۱۸۴/۸۹	۵۲	۳/۵۵	۰/۹۰	۰/۸۳	۰/۷۹	۰/۰۴

مقدار شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (AGFI) از صفر تا یک در نوسان هستند که هر چه مقدار این شاخص به یک نزدیک تر باشد نیکویی برازش الگو بیشتر است. اما ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) باید تا حد امکان کوچک باشد و مقادیر کمتر از ۰/۰۵ نشان دهنده برازش کاملاً مناسب، تا ۰/۰۸ نشانگر برازش مناسب و تا ۰/۱ یا بیشتر حاکی از برازش ضعیف است. بر این اساس، مدل مربوط به عامل فردی در هشت عامل تربیت جنسی از برازش مطلوبی برخوردار است.

در پایان بخش دوم پژوهش، جهت محاسبه میزان پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول ۱۱ به شرح زیر است.

جدول ۱۱: پایایی پرسشنامه ارزیابی مادران در تربیت جنسی

عامل	جنسیت	ابعاد	گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
مستقیم	کودک	دانشی	۱ تا ۱۹	۰/۸۱۵
		رفتاری	۲۰ تا ۳۸	۰/۸۲۱
	کل	۱ تا ۳۸	۰/۸۶۷	
	نوجوان	دانشی	۱ تا ۳۶	۰/۹۰۱
		رفتاری	۳۷ تا ۷۲	۰/۸۹۸
	کل	۱ تا ۷۲	۰/۹۵۳	
غیرمستقیم	کودک	دانشی	۳۹ تا ۵۰	۰/۷۹۱
		رفتاری	۵۱ تا ۶۵	۰/۸۴۳
	کل	۳۹ تا ۶۵	۰/۸۹۳	
	نوجوان	دانشی	۷۳ تا ۸۷	۰/۹۴۲
		رفتاری	۸۸ تا ۱۰۱	۰/۹۵۰
	کل	۷۳ تا ۱۰۱	۰/۹۱۳	

یافته‌های جدول ۱۱، حاکی از آن است که پایایی پرسشنامه تربیت جنسی بین ۰/۷۹۱ و ۰/۹۵۳ می‌باشد. بر این اساس، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ی تربیت جنسی کودکان و نوجوانان در تمامی ۸ عامل از پایایی بالایی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به ساخت پرسشنامه‌ی تربیت جنسی بر اساس آیات و روایات اسلامی، برگرفته از کتاب تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها، از منظر قرآن و حدیث (فقیهی ۱۳۹۷)، پرداخته شد. هدف از انجام این پژوهش طراحی و اعتبارسنجی پرسشنامه ارزیابی مادران در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان دختر و پسر در پایه‌های تحصیلی سوم ابتدایی و پایه نهم دوره اول متوسطه، براساس آموزه‌های اسلامی است.

جهت بررسی روایی صوری داده‌ها از نظر متخصصان علوم تربیتی و روان‌شناسی و همچنین تعداد پنج نفر از اعضای هیئت علمی رشته روان‌شناسی تربیتی و علوم قرآن و حدیث دانشگاه

الزهراس) بهره گرفته شد. به طوری که گویه‌های استخراج‌شده‌ی پرسشنامه جهت ارزیابی مادران در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان، در اختیار آنان قرار داده شد و ضمن مشورت، اقدام‌های اصلاحی روی آن انجام گرفت. نتایج نشان داد که ضرایب روایی محتوایی برای تمامی عبارتها در سطح مطلوبی قرار داشت. شاخص CVR برای کل مقیاس برابر با $0/90$ و شاخص CVI برابر با یک به دست آمد. بعد از اطمینان از اعتبار ابزار مورد نظر، در راستای اجرای پژوهش اقدامات لازم و در نهایت روایی آزمایی صورت گرفت.

در بررسی روایی‌سازه، با انجام تحلیل عاملی اکتشافی روی گویه‌های پرسشنامه مختص کودکان و نوجوانان، هیچ گویه‌ای حذف نشد و در تحلیل عاملی تأییدی نیز، هر یک از عامل‌ها در سازه‌ی مورد نظر از برازش مطلوبی برخوردار است. همچنین پرسشنامه محقق‌ساخته، در هشت عامل مورد بررسی، با حذف تعدادی از گویه‌ها از روایی مطلوبی برخوردار است.

جهت بررسی پایایی ابزار نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و نتایج نشان داد که هر یک از هشت عامل از پایایی مطلوبی برخوردار هستند و ضرایب به دست آمده بین $0/786$ و $0/932$ متغیر بود. از این رو می‌توان نتیجه گرفت که پایایی پرسشنامه محقق‌ساخته، برای هر یک از عامل‌ها در حد مطلوب و ایده‌آل است.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر و با توجه به بررسی روایی و پایایی پرسشنامه محقق‌ساخته‌ی تربیت جنسی می‌توان اذعان کرد که این پرسشنامه، ابزار مناسبی برای پژوهشگران به منظور سنجش ارزیابی مادران در تربیت جنسی آموزش مستقیم و غیرمستقیم در دو بُعد دانشی و رفتاری و در دو گروه سنی کودکان و نوجوانان می‌باشد.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، ساخت پرسشنامه صرفاً از مؤلفه‌های تربیت جنسی موجود از یک منبع می‌باشد که به نظر می‌رسد مؤلفه‌های بیشتری در این باره وجود داشته باشد. از دیگر محدودیت‌ها، بررسی روایی و پایایی پرسشنامه تربیت جنسی صرفاً در نمونه‌ی مادران بوده است که پیشنهاد می‌شود ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه در پژوهش‌های آتی در نمونه پدران نیز بررسی شود؛ چراکه تربیت درست فرزندان می‌تواند ناشی از همکاری والدین و همفکری و تبادل نظر بین پدر و مادر باشد. عدم مقایسه یافته‌ها در دو گروه دختران و پسران از دیگر مواردی است که باید به آن پرداخته شود. در مطالعات تکمیلی، پیشنهاد می‌شود که به مقوله اولویت‌بندی و

بر آن اساس وزن دار کردن گویه‌های پرسشنامه پرداخته شود. موضوع اصلی پژوهش پیش رو که در کلیت همانا تربیت جنسی کودکان و نوجوانان است، از منظر دین مبین اسلام دارای چنان جایگاه و اهمیت و در مقام عمل واجد آن میزان از ظرائف و پیچیدگی برای خانواده‌هاست که استنباط دقیق و کامل آن، خود نیازمند گستره‌ای از پژوهش‌های مستقل عقلی و تجربی است که بتوانند در مرحله بعد به عنوان مبنای مستحکمی جهت تحقیقاتی همچون مطالعه پیش رو قرار گیرد. در نهایت به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود؛ عامل‌ها و خرده‌مقیاس‌های مرتبط با بحث تربیت جنسی که مستخرج از مستندات اسلامی است و پژوهش حاضر آن‌ها را در قالب پرسشنامه‌ی تربیت جنسی ارائه داده است، را در قالب محتوای بسته‌های آموزشی و کتب دینی به والدین و دانش‌آموزان ارائه دهند. همچنین با به کارگیری این پرسشنامه و سنجش دانش جنسی مادران، می‌توان در تهیه مطالب آموزش جنسی تصمیم‌گیری کرد.

فهرست منابع

- اسلامیان، زهرا؛ سعیدی‌رضوانی، محمود؛ غفاری، ابوالفضل و اسلامیان، حسن (۱۳۹۴). «بررسی و تحلیل ابعاد مختلف تربیت جنسی و مسائل اساسی مرتبط با آن». *مجله خانواده و تربیت جنسی*، ۳۰۳-۳۲۴.
- امین‌خندقی، مقصود و ابراهیمی‌هرستانی، اصغر (۱۳۹۰). «تحلیلی بر رویکرد ناظر بر تربیت جنسی از منظر اسلام». *برمبنای پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه و تبیین دلالت‌های آن بر نظام برنامه درسی آموزش و پرورش. مجموعه مقالات جنسیت از منظر دین و روان‌شناسی*، اول، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- بامری، اسحق و سالارزایی، امیرحمزه (۱۳۹۷). «تحلیل رابطه بین سبک زندگی و تربیت جنسی نوجوانان شهر زاهدان با نگاهی به پیشگیری از جرم». *فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۱۵(۲۹): ۷۳-۹۶.
- بخشی، نگین و خرمایی، فرهاد (۱۳۹۷). «چالش‌های والدین در آموزش جنسی به فرزندان». *تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۷(۳): ۲۲۷-۲۳۹.
- رحمانی، اعظم؛ مرقاتی‌خوئی، عفت‌السادات؛ مقدم‌بناتم، لیدا؛ غلامی، رویا و ترابی، اکرم (۱۳۹۶). «نقش خانواده در رفتارهای مخاطره‌آمیز جنسی دختران جوان: یک مطالعه کیفی». *نشریه پرستاری ایران*، ۳۰(۱۰۸): ۱۱-۲۲.
- رشید، خسرو و حسینی‌اصل‌نظری، مریم (۱۳۹۶). «بررسی تأثیر آموزش جنسی بر افزایش دانش جنسی والدین و احساس کفایت آنان». *فصلنامه آموزش و ارزشیابی*، ۱۰(۳۷): ۱۴۳-۱۶۲.
- سبحانی‌نژاد، مهدی؛ همایی، رضا و علیین، حمید (۱۳۸۶). «بررسی تحلیل سبک تربیت جنسی خانواده‌های شهر تهران». *تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره*، ۶(۲۱): ۲۷-۴۸.
- فرمهبینی‌فراهانی، محسن (۱۳۸۳). «محتوای مناسب برای تربیت جنسی در کتب درسی دوره متوسطه». *دانشور رفتار*، ۱۱(۹): ۱-۱۴.
- فقیهی، علینقی (۱۳۸۷). «بررسی احادیث در زمینه راهکارهای تربیتی به‌منظور پیشگیری از رفتارهای نابهنجار جنسی نوجوانان و جوانان». *تربیت اسلامی*، ۳(۶): ۲۷-۵۶.
- فقیهی، علینقی (۱۳۹۷). *تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث*. قم: مؤسسه فرهنگی دارالحدیث.
- میردی، کتایون؛ حسن‌پورازغدی، سیده‌بتول و امیری‌فراهانی، لیلا (۱۳۹۶). «آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش‌دبستانی». *نشریه پرستاری ایران*، ۳۰(۱۰۶): ۳۵-۴۵.
- متقی‌فر، غلامرضا (۱۳۷۸). *کاوشی در باب آموزش جنسی در مدارس (تاریخ، دیدگاه‌ها، ضرورت و محتوای آن)*. قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.

مجدپور، معصومه؛ پرهیزکار، سعادت؛ موسوی‌زاده، علی و شمس، محسن (۱۳۹۶). «دیدگاه‌ها و نظرات مادران درباره آموزش مسائل جنسی به دختران نوجوان خود: یک مطالعه کیفی». طلوع بهداشت، ۱۶(۳): ۹۳-۱۰۵.

محمدجانی، صدیقه؛ یارمحمدیان، محمدحسین؛ کجیاف، محمدباقر و قلتاش، عباس (۱۳۹۵). «الگوی برنامه درسی تربیت جنسی برای دوره نوجوانی براساس مبانی قرآن و روایت‌های معصومین». *دوماهنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۷(۲۷): ۱۹-۴۴.

مروتی، سهراب؛ وحیدنیا، فرحناز؛ صادقی، عماد و فتاحی، امیر (۱۳۹۳). «علل و عوامل انحرافات جنسی از دیدگاه قرآن و روایات». *پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده* (طهورا سابق)، ۲(۲): ۹۳-۱۱۳.

مستوفی، ناهید؛ گرمارودی، غلامرضا؛ شمشیری، احمدرضا و شکیبازاده، الهام (۱۳۹۵). «تأثیر آموزش گروهی بر آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در تربیت جنسی دختران نوجوان». *فصلنامه دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی*. ۱۴(۳): ۴۵-۵۹.

مطهری، مرتضی (۱۳۷۴). *اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب*. تهران: صدرا.

مهرین، مهرداد (۱۳۶۱). *فلسفه شرق*. چاپ ششم، تهران: عطایی.

- Abolghasemi, N., eeghathiKhoei, E., & Taghdissi, H. (2010). "Teachers' Perceptions of Sex Education of Primary School Children". *SJSPH*, 8(2): 27-39. [Persian].
- Fisher, T.D., Davis, C.M., & Yarber, W.L. (2010). **Handbook of Sexuality-Related Measures**. New York: Routledge.
- Glanz, K., Rimer, B.K., & Viswanath, K. (2008). **Health Behavior and Health Education: Theory, Research, and Practice**. 4th Edition. USA: Jossey-Bass Publication.
- LatifNejadRoudsari, R., JavadNoori, M., Hasanpour, M., & MehdiHazavehei, S.M., & Taghipour, A. (201۲). "Socio-Cultural Challenges To Sexual Health Education For Female Adolescents in Iran". *Iran J Reprod Med*, 11(2):101-110. [Persian].
- Motedayen, M., Kalantarkousheh, S.,, Scheier, L.,, & Komarc, .. (2019). "Psychometric Validation of the Sexual Knowledge and Attitudes Test-Adolescents (SKAT-A) in an Iranian Sample". *Cogent Psychology*, 6(1).
- RefaeiShirpak, K, EftekharArdebili, H., Kazem, ,, ... & Fotouhi, A. (2007). "Developing and Testing a Sex Education Program for the Female Clients of Health Centers in Iran". *Sex Education (Sexuality, Society and Learning)*, 7(4) [Persian].
- Roy, S., Roy, S., & Rangari, K. (2007). "Comprehensive Health Care Including Sexual and Reproductive Health of Adolescents and Youths is of Vital Importance to the Nation". *Health and Popul Perspect Issu*, 30(4): 243-267.
- Shariati, ,, Babazadeh, R., oo usavi, S.A. & rrr zaeiNajmabadi, K. (2014). "Iranian Adolescent Girls and Sexual and Reproductive Health Information and Services: A Qualitative Study". *Journal of Family Planning and Reproductive Health Care*; 40(4). [Persian].
- Shiferaw, K., Getahun, F., & Asres, G. (2014). "Assessment of Adolescents' Communication on Sexual and Reproductive Health Matters with Parents and Associated Factors Among Secondary and Preparatory Schools' Students in Debremarkos Town. Asres: North ee st Ethiopia". *Reproductive Health*, 11(2): 2-10.
- Vandermassen, G. (2004). "Sexual Selection: a Tale of aa le Bias Denial". *European Journal of Women Studies*, 11(1): 9-26.

پیوست الف

آیات و روایات مربوط به هر یک از گویه‌های تربیت جنسی مستقیم کودکان

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
آموزش جنسیت و نقش جنسی و پرورش هویت جنسی	دانشی	امام صادق (ع): دخترها نیکی هستند و پسرها نعمت. پس به درستی که (خداوند) بر نیکی‌ها پاداش می‌دهد و از نعمت‌ها سؤال می‌کند. ^۱	کیفیت تربیت فرزند بر جنسیت او برتری دارد.
		تزئین با طلا برای زنان و دختران آری، اما برای پسران نه. ^۲	استفاده از زیورآلات و طلاجات فقط باید مخصوص زنان و دختران باشد.
		پیامبر اکرم (ص) فرماید: امور دختران را به مادران آنها واگذارید. ^۳	نقش مادر در تربیت جنسی دختران پررنگتر است.
		شخصی از امام صادق (ع) پرسید: مادر پسر را تا چند سالگی می‌تواند بشوید؟ امام فرمود: تا سه سالگی. ^۴	شستشوی پسر باید بعد از سه سالگی به عهده پدر باشد.
رفتاری	کسی که فرزند دختری داشته باشد و او را اذیت نکند و توهین نکند و پسر را بر او ترجیح ندهد خداوند او را وارد بهشت می‌کند. ^۵	در تربیت کردن، توجه کردن، بوسیدن، هدیه دادن، ... بین دختر یا پسر تمایز نمی‌گذارم.	

^۱ قال ابی عبدالله (امام صادق) علیه‌السلام: البنات حسنات والبنون نعمة، فإنما یناب علی الحسنات ویسأل عن النعمة (الکافی، ج ۶، ص ۶، ح ۸).

^۲ امام صادق علیه‌السلام: نعم النساء و الجواری و اما العلمان فلا (بحار الانوار، ج ۶۶، ص ۵۴۰).

^۳ قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: آمروا النساء فی بناتهن (مسنداحمد، ج ۲، ص ۳۴؛ کنز العمال، ج ۱۶، ص ۳۰۹).

^۴ الکافی، ج ۳، ص ۱۶۰؛ کتاب من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۱۵۴؛ تهذیب الاحکام، ج ۱، ص ۳۴۱.

^۵ قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: "من كانت له أنثی فلم یثدها ولم یهینها، ولم یؤثر ولده علیها - یعنی الذکور - أدخله الله الجنة (سنن ابی داود، ج ۲، ص ۵۰۸؛ کنز العمال، ج ۱۶، ص ۴۴۷).

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
	رفتاری		از زیورآلات طلا فقط برای آراستگی دخترم استفاده می‌کنم.
			تلاش می‌کنم تا در تربیت دخترم (در مقایسه با همسرم) بیشترین نقش را داشته باشم.
			شستشوی دخترم همواره با من و استحمام پسرم بعد از ۳ سالگی به عهده پدرش می‌باشد.
پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی	دانشی		برای پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی کودکان باید از رفتارهای جنسی (بوسیدن، هم‌آغوشی، نزدیکی...) در حضور آنان پرهیز کرد.
			قسم به آنکه جانم در دست اوست اگر مردی با همسرش هم آغوش شود و در خانه کودکی بیدار باشد و آنها را بیند و صدا و نفس آنها را بشنود هیچ گاه رستگار نمی‌شود. اگر پسر باشد یا دختر زناکار می‌شود. ^۱
			باید هنگام همبستری فضا امن باشد تا صدایی به گوش کودکان نرسد.
			در اوقات (صبح و ظهر و شب) که
		ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید بردگان و کودکانان که به حد بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت از شما اجازه بگیرند	

^۱ الکافی، ج ۵، ص ۵۰۰؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۳۳.

^۲ همان؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۳۲.

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی دانشی	دانشی	امام صادق (ع) می‌فرماید بدترین جای خانه حمام است چراکه باعث پرده‌داری و آشکار شدن عورت است و از طرف دیگر حمام جای خوبی است چرا که آتش جهنم را به یاد انسان می‌آورد و ادب حکم می‌کند که مرد پسرش را با خود به همراه ندارد تا چشم فرزندش به عورت پدر نیفتد. ^۱	والدین در اتاق خواب هستند کودکان باید هنگام ورود اجازه بگیرند.
		امام صادق (ع) به نقل از پیامبر (ص) فرمود: مرد نباید پسرش را با خود به حمام ببرد تا به عورت او نگاه کند و فرمود: "والدین حق ندارند به عورت فرزندشان نگاه کنند و فرزندان حق ندارند به عورت والدین خود نگاه کنند." ^۲	نگاه کردن به عورت کودک کار پسندیده‌ای نیست.
		امام علی (ع) می‌فرماید دستمالی کردن زن به آلت دخترش هنگامی که به شش سالگی برسد نوعی زناست. ^۳	هیچ‌کس نباید به آلت تناسلی کودک دست بزند (بخصوص بعد از ۶ سالگی).
		امیرالمومنین (ع) می‌فرماید: هنگامی که دختر به شش	افراد نامحرم، نباید

^۱. سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹

^۲. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵؛ بحارالانوار ج ۷۶، ص ۷۷

^۳. الکافی ج ۶، ص ۵۰۳؛ کتاب من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵؛ وسائل الشیعه ج ۲، ص ۵۶

^۴. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۳۶؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۳۰؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۹۶

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
پیشگیری از زمینه‌های تحریک جنسی	دانشی	سالگی رسید جایز نیست که او را مرد نامحرمی ببوسد و یا او را فشار دهد ^۱ .	کودکان ۶ تا ۷ ساله را ببوسند یا در آغوش بگیرند.
		امام صادق (ع) می‌فرماید: بوسه بر لب، جز به لب همسر و فرزند خردسال جایز نیست ^۲ .	بوسیدن لب‌های کودک بالای ۶ سال کار پسندیده‌ای نیست.
		برداشتی از سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹	اتاق خواب کودک را باید پس از سه سالگی از اتاق خواب والدین جدا کرد.
		امام علی (ع) می‌فرماید: رختخواب بچه‌های ۶ ساله باید از هم جدا باشد ^۳ .	در سنین ۶ تا ۷ سالگی باید رختخواب کودکان از سایرین جدا باشد.
		پیامبر اکرم (ص) فرماید: هر کس کودکی داشته باشد باید با وی کودکانه رفتار نماید ^۴ .	هنگام مشاهده بازی‌های جنسی در کودکان (دکتر بازی مامان بازی و...) باید به‌صورت عاقلانه مداخله کرد.
		پیامبر اکرم (ص) فرماید: کسی که با دست خویش به لذت جنسی می‌رسد مورد لعنت خداوند قرار می‌گیرد ^۵ .	ممکن است کودک ۳ ساله از روی کنجکاوی با آلت خود

^۱ تهذیب الاحکام ج ۷، ص ۴۶۱، وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۳۱.

^۲ الکافی ج ۲، ص ۱۸۶، ج ۶؛ بحار الانوار ج ۱۰، ص ۲۴۶، ج ۱۲.

^۳ کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۳۶؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۳۱.

^۴ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَصَابَ لَهُ (وسائل الشیعه ج ۱۵، ص ۲۰۳).

^۵ عوالی الالی ج ۱، ص ۲۶۰؛ بحار الانوار ج ۱۰۴، ص ۳۰؛ مستدرک الوسائل ج ۱۴، ص ۳۵۶.

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
دانشی			بازی کند ولی در صورت عادت شدن، باید با آن برخورد شود.
			بیدار ماندن طولانی مدت کودکان در رختخواب، زمینه‌ساز تحریکات جنسی می‌باشد.
			امام علی (ع) می‌فرمایند: هرکس زیاد فکرش در گناه شود، او را به معاصی می‌کشاند. ^۱ قسم به آنکه جانم در دست اوست ... ^۲
			در حضور فرزندم رفتارهای جنسی (بوسیدن، هم آغوشی،...) نداریم.
			هنگام همبستری درب و پنجره بسته و پرده‌ها را بسته و مراقبم صدای بیرون نرود
			امام رضا (ع) می‌فرمایند علی‌علیه‌السلام هرگاه می‌خواست با همسرش همبستر شود درها را می‌بست پرده‌ها را می‌انداخت و خدمتکاران را بیرون می‌کرد. ^۳
			به کودکم آموزش داده‌ام که هنگام ورود به اتاق خواب (در زمانه‌ای صبح و ظهر و شب) حتما اجازه ورود بگیرند.
			ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید بردگان و کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت از شما اجازه بگیرند... ^۴

^۱ غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۲۳۰، ح ۸۵۶۱؛ میزان الحکمه ج ۱۰، ص ۴۷۱۲.

^۲ الکافی، ج ۵، ص ۵۰۰؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۳۳.

^۳ الکافی ج ۵، ص ۵۰۰؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۳۲.

^۴ سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
دانشی		امام صادق (ع) می‌فرماید بدترین جای خانه حمام است چراکه باعث پرده‌داری و آشکارا... ^۱	در حضور کودکم لباس خود را عوض نمی‌کنم.
		پیامبر (ص) لعنت کرد فردی را که به عورت کسی نگاه می‌کند و کسی را که بدون پوشش در حمام است و دیگران عورت او را می‌بینند. ^۲	هنگام استحمام کودک و یا تعویض لباس به عورت او نگاه نمی‌کنم.
		امام علی (ع) می‌فرماید دستمالی کردن زن به آلت دخترش هنگامی که به شش سالگی برسد نوعی زناست. ^۳	به فرزندم (در ۶ سالگی) آموزش داده‌ام که کسی اجازه ندارد تا به آلت او دست بزند.
		از پیامبر (ص) نقل شده که فرمود: وقتی دختر بچه‌ای که به ۶ سالگی رسید جایز نیست که پسر بچه او را ببوسد و هنگامی که پسر از سن ۷ سالگی گذشت جایز نیست که زن (نامحرم) او را ببوسد. ^۴	به فرزندم (در ۶ تا ۷ سالگی) آموزش داده‌ام که نباید به آغوش نامحرم رفته یا توسط آنها بوسیده شود.
		امام صادق (ع) می‌فرمایند: بوسه بر لب، جز به لب همسر و فرزند خود سال جایز نیست.	به کودکم (۶ سال به بعد) آموزش داده‌ام تا کسی لب‌هایش را نبوسد.
		برداشتی از سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹	در سه سالگی اتاق خواب کودکم را از اتاق خود جدا کردم.

^۱. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵؛ بحارالانوار ج ۷۶، ص ۷۷.

^۲. وسائل الشیعه ج ۲، ص ۵۶.

^۳. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۳۶؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۳۰؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۹۶.

^۴. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۳۷؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۳۳۰؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۹۶، ح ۵۱.

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
دانشی			در محدوده‌ی ۶ تا ۷ سال به کودک آموزش داده‌ام تا در رختخواب جداگانه‌ای بخوابد.
			اگر کودکان در اتاق مشغول بازی جنسی باشند، به بهانه‌ای مانع ادامه بازی شان می‌شوم.
			از چهار سالگی به کودک آموزش می‌دهم که دستکاری آلت کار پسندیده‌ای نیست.
			کودکم را با خستگی کامل به رختخواب می‌فرستم تا بلافاصله بخوابد.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: هنگامی که کودکان شما ۷ ساله می‌شوند رختخواب آنها را از هم جدا کنید ^۱ .	
		رسول اکرم (ص) فرمود: آن کس که نزد او کودکی است باید (در پرورش وی) کودکانه رفتار نماید ^۲ .	
		پیامبر اکرم (ص) فرماید: کسی که با دست خویش به لذت جنسی می‌رسد مورد لعنت خداوند قرار می‌گیرد.	
		امام صادق (ع) فرمود: حواریون نزد حضرت عیسی (ع) جمع شدند و گفتند ای معلم به خوبی‌ها ما را ارشاد نما. حضرت فرمود: حضرت موسی نبی الله (ع) به شما دستور داد که زنا نکنید و من به شما امر می‌کنم که با خودتان در مورد زنا حرف نزنید، چه رسد به اینکه زنا کنید. به درستی که هر کسی با خودش در مورد زنا فکر کند و حرف بزند مثل کسی است که طرحی برای روشن شدن آتش می‌ریزد، در نتیجه دود تصاویر را از بین می‌برد، اگرچه خانه آتش نمی‌گیرد ^۳ .	

^۱. المستدرک علی الصحیحین ج ۱، ص ۲۰۱؛ کنز العمال ج ۱۶، ص ۴۴۱، ح ۴۵۳۲۹.

^۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۱۲۶.

^۳. الکافی ج ۵، ص ۵۴۲؛ بحار الانوار ج ۱۴، ص ۳۳۱، ح ۷۱، باب ۲۱.

خرده مقیاس	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
پاسخ دادن به پرسش‌های جنسی کودکان	دانشی	امام علی (ع) فرمود: دل‌ها، قفل‌هایی هستند که کلیدهای آنها پرسیدن است. ^۱	پرسش‌های جنسی کودکان از سر کنجکاوی بوده و یک امر طبیعی است.
		رسول اکرم (ص) فرمود: آن کس که نزد او کودکی است باید (در پرورش وی) کودکانه رفتار نماید. ^۲	پاسخ به پرسش‌های جنسی کودک باید با حفظ حیا، کوتاه و در حد فهم او باشد.
رفتاری	رفتاری	امام علی (ع) فرمود: عالم هر گاه از او سؤالی شود که پاسخش را نمی‌داند، از این که بگوید: «پاسخش را نمی‌دانم»، شرم نمی‌کند. ^۳	پرسش‌های جنسی کودک مرا ناراحت و شرمگین می‌کند.
		رسول اکرم (ص) فرمود: دانش خزان و گنجینه هاست و کلیدهای آن پرسش است؛ پس، خدایتان رحمت کند، پرسید، که با این کار چهار نفر اجر می‌یابند: پرسشگر، پاسخگو، شنونده و دوستدار آنان. ^۴	به پرسش‌های جنسی کودکم، پاسخ کوتاه و در حد فهم به او می‌دهم.

۱. القلوب أقفالٌ مفايحها السُّؤالُ (غرر الحکم، حدیث ۱۴۲۶).

۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۱۲۶.

۳. لا یستحیی العالمُ إذا سئلَ عما لا یعلمُ أن یقولَ: لا َعلمَ لی به (المحاسن: ج ۱، ص ۳۲۸، ح ۶۶۴).

۴. العلمُ خزائنٌ ومفاتیحُها السُّؤالُ، فاسألوا رَحِمَکُمُ اللّهُ فَإِنَّهُ يُؤَجِرُ أَرْبَعَةَ: السَّائِلِ، وَالْمُتَكَلِّمِ، وَالْمُسْتَمِعِ، وَالْمَجِبِ لَهُمْ (تحف العقول، ص ۴۱).

پیوست ب

آیات و روایات مربوط به هر یک از گویه‌های تربیت جنسی مستقیم نوجوانان

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
آگاهی دادن نسبت به تغییرات جسمی بلوغ	دانشی	ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید بردگان و کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت از شما اجازه بگیرند قبل از نماز صبح، در نیمروز، هنگامی که لباس‌های خود را بیرون می‌آورید و بعد از نماز عشاء، این سه هنگام زمان خلوت کردن برای شمامست پس از آن، نه بر شما اشکالی وارد است، نه بر آنها که بر شما وارد شوند و آماد و شد کنند هنگامی که کودکان شما بالغ شدند باید همانند قبل اجازه بگیرند ^۱ ...	در تمام اوقات نوجوانان باید هنگام ورود به اتاق خواب والدین اجازه بگیرند.
	دانشی	حدیث ندارد ^۲ .	فرزندان باید با روشهای مختلف (کتاب، گفتگو،...) از تغییرات جسمانی دوران بلوغ (رشد قد، تغییرات وزن،...) آگاه شوند.
		- امام علی(ع) می‌فرمایند: با سعی و مجاهدت فضایل اخلاقی را به نفس سرکش خود تحمیل کن، زیرا خواهش طبیعی بشر بر شهوات و رذایل اخلاقی است. ^۳ - همچنین ایشان فرمودند: ای بنندگان خدا! بدانید که... گفتگو و اختلاط مردان با زنان نامحرم سبب نزول بلا و بدبختی خواهد شد، و دل‌ها را منحرف می‌سازد، و پیوسته به زنان چشم دوختن نور چشم دل را خاموش	- فرزندم باید در مورد شیوه‌های مناسب کنترل غریزه جنسی و شیوه‌های مخاطره‌آمیز آن اطلاعات و آگاهی‌های لازم را به‌دست آورد. - فرزندم باید با حد و مرز ارتباط مشروع و مناسب دو جنس (زن و مرد) آگاه شود. - لازم است فرزندم، شناخت و

۱. سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹

۲. تربیت جنسی مبانی اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث علی‌نقی فقیهی، ص ۱۳۱

۳. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۲، ص ۲۳۸.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
	دانشی	می‌گرداند، و همچنین با گوشه چشم به نامحرم نگاه کردن از حیله و دام‌های شیطان است. ^۱ - و نیز فرمودند: هر گاه وضع کسی بر شما مشتبه شد و دین او را نشناختید به دوستانش نظر کنید، اگر اهل دین و آئین خدا باشند او نیز پیرو آئین خدا است، و اگر بر آئین خدا نباشند او نیز بهره‌ای از آئین حق ندارد. ^۲ - سوره نساء آیه ۲۵.	آگاهی‌های لازم را در مورد تأثیر گروه همسالان در سلامت یا انحراف جنسی به دست آورد. - لازم است فرزندم در مورد خطرهای و پیامدهای منفی دوستی‌های خیابانی (دوست پسر و دوست دختر) آگاهی و نگرش لازم را کسب کند.
آگاهی دادن نسبت به تغییرات جسمی بلوغ		ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید بردگان و کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت از شما اجازه بگیرند قبل از نماز صبح، در نیمروز، هنگامی که لباس‌های خود را بیرون می‌آورید و بعد از نماز عشاء... ^۳	اجازه ورود به اتاق خواب در تمام اوقات را به فرزندم آموزش داده‌ام
	رفتاری	حدیث ندارد. ^۴	فرزندم را از طریق گفتگو یا کتاب یا ارجاع به مشاور، از تغییرات جسمانی دوران بلوغ (رشد قد، تغییرات وزن، ... آگاه می‌کنم.
		- امام علی(ع) می‌فرماید: پیش از آن که تمایلات نفسانی به تدروی عادت کنند با آنها مقابله کن، زیرا اگر تمایلات از حد بگذرند و نیرومند شوند، فرمانروای تو خواهند شد و تو را	- به فرزندم در مورد شیوه‌های مناسب کنترل غریزه جنسی و شیوه‌های مخاطره‌آمیز آن آموزش‌های لازم را می‌دهم.

۱. عباد الله! اعلّموا... محادثة النساء تدعوا الى البلاء و بزیغ القلوب. و الرّمق لهنّ یخطف نور ابصار القلوب و لمح العیون مصائد الشّیطان (بحارالانوار ج ۷۴، ص ۲۹۱).

۲. بحارالانوار ج ۷۱، ص ۱۹۷.

۳. سوره نور آیات ۵۸ و ۵۹.

۴. تربیت جنسی مبانی اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث علی‌نقی فقیهی، ص ۱۳۱.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
آگاهی دادن نسبت به تغییرات جسمی بلوغ	رفتاری	به هرسو که بخواهند می‌برند و قدرت مقاومت در برابر آنها را از دست خواهی داد! ^۱ و نیز فرمودند: با سعی و مجاهدت فضایل اخلاقی را به نفس سرکش خود تحمیل کن، زیرا خواهش طبیعی بشر بر شهوات و رذایل اخلاقی است. ^۲ - همچنین ایشان فرمودند: ... گفتگو و اختلاط مردان با زنان نامحرم سبب نزول بلا و بدبختی خواهد شد، و دل‌ها را منحرف می‌سازد ... ^۳ - و نیز فرمودند: هر گاه وضع کسی بر شما مشتبّه شد و دین او را نشناختید به دوستانش نظر کنید ... ^۴	- فرزندم را با حد و مرز ارتباط مشروع و مناسب دو جنس (زن و مرد) آشنا می‌کنم. - به فرزندم، در مورد تأثیر گروه همسالان در سلامت یا انحراف جنسی آگاهی‌های لازم داده‌ام. - فرزندم را از پیامدهای منفی دوستی‌های خیابانی (دوست پسر و دوست دختر) آگاه کرده و آموزش‌های لازم داده‌ام.
	دانشی	حدیث ندارد ^۵	فرزندم باید از تغییرات جنسی دوران بلوغ (رشد موهای زاید، قاعدگی، احتلام...) آگاه شود.
آشناسازی نسبت به طبیعی بودن تحولات نوجوانی	رفتاری	حدیث ندارد ^۶	گاهی با دخترم درباره نشانه‌های طبیعی رشد مانند رشد پستان، قاعدگی، ... و با پسرم درباره احتلام، رویش مو در صورت، دورگه شدن صدا و ... گفتگوهای دوستانه‌ای دارم.

۱. غالب الشهوة قبل قوة ضراوتها فانها ان قويت ملکتک واستفادتک ولم تقدر علی مقاومتها (غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۷۵).

۲. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۲، ص ۲۳۸.

۳. عباد الله! اعلموا... محادثة النساء تدعوا الی البلاء و بزیغ القلوب. و الرّمق لهنّ یخطف نور ابصار القلوب و لمح العیون مصائد الشیطان (بحار الانوار ج ۷۴، ص ۲۹۱).

۴. بحار الانوار ج ۷۱، ص ۱۹۷.

۵. همان، ص ۱۳۲.

۶. همان، ص ۱۳۳.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
تعدیل حالت‌های روانی	دانشی	پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است پس اگر در سال بیست و یکم روحیات او مورد رضایت تو بود (شکرخدایی نمای) والا واگذار که در پیشگاه خدا معذوری ^۱ .	فرزندم باید درباره ویژگی‌های روانی دوران بلوغ (پرخاشگری، استقلال‌طلبی، بی‌حالی....) آگاهی یابد (مفهوم استقلال‌طلبی)
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است پس اگر در سال بیست و یکم روحیات او مورد رضایت تو بود (شکرخدایی نمای) والا واگذار که در پیشگاه خدا معذوری ^۲ .	باید به نوجوان اختیاراتی محدود و تحت نظارت والدین داد.
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است ...	رفتار والدین با نوجوان باید همراه با احترام و تقدیر باشد.
رفتاری	پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است ...	پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است پس اگر در سال بیست و یکم روحیات او مورد رضایت تو بود (شکرخدایی نمای) والا واگذار که در پیشگاه خدا معذوری ^۱ .	باید در برخی از تصمیم‌گیری‌ها با نوجوان مشورت کرد.
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است پس اگر در سال بیست و یکم روحیات او مورد رضایت تو بود (شکرخدایی نمای) والا واگذار که در پیشگاه خدا معذوری ^۲ .	درباره ویژگی‌های روانی دوران بلوغ (پرخاشگری، استقلال‌طلبی، بیحالی....) به فرزندم آگاهی‌های لازم را داده‌ام.
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است ..	به فرزندم در تصمیمات شخصی یا خانوادگی، اختیاراتی می‌دهم.
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است ..	در رفتار با فرزندم نهایت ادب و احترام را دارم.

۱. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۷۷؛ بحارالأنوار ج ۷۷، ص ۱۶.

۲. مکارم الاخلاق ص ۳۲۲؛ وسائل الشیعه ج ۱۵ ص ۱۹۵.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
		پیامبر اکرم (ص): فرزند هفت سال اول مولی، هفت سال دوم بنده و هفت سال سوم وزیر است ...	گاهی در تصمیم‌گیری‌های خانواده با فرزندم مشورت می‌کنم.
		امام علی (ع) به نقل از رسول اکرم می‌فرماید: خدا لعنت کند مردان را که خود را شبیه زنان می‌کنند و زنانی که خود را شبیه مردان می‌سازند. ^۱	فرزندم باید بداند که شبیه ساختن خود به جنس مخالف (اصلاح و آرایش مو و با ناز صحبت کردن پسران و یا پوشش و آرایش موی سر یا رفتارهای پسرانه در دختران...)، جز رفتارهای ناپه‌نچار جامعه و ضد فرهنگ اسلامی است.
	دانشی	و از نشانه‌های [قدرت و ربوبیت] او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان آرامش یابید. ^۲	دخترم باید بداند که در آینده مایه آرامش قلب و روح و روان همسرش است.
	پرورش هویت جنسی نوجوان	در حدیثی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به فرزند سه بار توجه و احترام به منزلت مادر تأکید شده است و بار چهارم توجه و احترام به پدر مطرح گردیده است. ^۳	دخترم باید بداند که در جایگاه مادر ارزشی فراتر از مرد (به عنوان پدر) دارد.
		قرآن کریم ^۴	پسران بدانند که در آینده باید نسبت به مشکلات قوی بوده و تکیه‌گاه عاطفی همسرشان باشند.
	رفتاری	رسول اکرم (ص) می‌فرماید: خدا لعنت کند مردان را که خود را شبیه زنان می‌کنند و زنانی که خود را شبیه مردان می‌سازند.	فرزندم اطلاعات لازم مبنی بر ضدا‌رزش و ضدفرهنگ بودن افرادی که خود را به جنس

۱. الخصال ص ۵۸۷؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۲۱.

۲. (روم / ۲۱).

۳. راهنمای انسانیت (سیری در نهج الفصاحه) ص ۵۷۰.

۴. اسرا ۷۰ بقره؛ مومنون ۱۴ و ۳۴.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
پرورش هویت جنسی نوجوان	رفتاری	و از نشانه‌های [قدرت و ربوبیت] او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان آرامش یابید.	مخالف شبیه می‌کنند دریافت کرده است.
		در حدیثی از پیامبر (ص) خطاب به فرزند سه بار توجه و احترام به منزلت مادر تأکید شده است و بار چهارم توجه و احترام به پدر مطرح گردیده است.	- این باور را که "زن مایه آرامش همسرش است" را در دخترم پرورش می‌دهم.
		قرآن کریم ^۱	این باور را در دخترم پرورش داده ام که "در جایگاه مادر ارزشی فراتر از مرد (به عنوان پدر) دارد".
توجه به نیاز جنسی و جهت‌دهی مطلوب به آنها	دانشی	(پذیرش تمایل جنسی در نوجوان) برداشتی از سوره روم - ۲۱.	با پسرم درباره اینکه باید "در آینده نسبت به مشکلات قوی بوده و تکیه گاه عاطفی همسرش باشد" گفتگو می‌کنم.
		(تبیین هدف‌های تمایل جنسی) سوره روم - ۲۱	فرزندم باید بداند که نیاز جنسی و توجه به جنس مخالف در نوجوانی یک تمایل طبیعی و خدادادی است.
		رسول اکرم (ص) می‌فرماید: کسی که ازدواج کند، نصف دینش را حفظ کرده است. ^۲	فرزندم باید بداند که میل جنسی یک نیاز مطلوب بوده و مقدمه ازدواج است.
		(توجه به پیامدهای نامطلوب بی‌بندوباری	فرزندم باید بداند که ازدواج، زمینه‌ساز پرورش کمالات و خصایل اخلاقی (گذشت، ایثار،...) می‌باشد.

۱. تربیت جنسی مبانی اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث علی‌نقی فقیهی ص ۱۴۱.

۲. اذا تزوج الرجل احرز نصف دینه ... (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۴).

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
توجه به نیاز جنسی و جهت دهی مطلوب به آنها	دانشی	(جنسی) امام علی (ع) می‌فرمایند از زنا بپرهیزید (و به چنین رفتاری تمایل پیدا نکنید) که شش اثر دارد. سه اثر مربوط به دنیاست و سه اثر مربوط به آخرت است. اما آن سه اثر که مربوط به دنیاست این است که ارزش انسانی و شخصیت فرد را از بین می‌برد مانع کسب روزی حلال می‌شود و زمینه زود مردن و در آتش ناراحتی افتادن را تسریع می‌کند و اما آن سه اثری که مربوط به آخرت است حسابرسی بد در قیامت و مشمول خشم خدا شدن و در آتش همیشگی جهنم به سر بردن ^۱ .	بی‌بندوباری جنسی و پیامدهای جسمانی آن (عفونت‌ها، بیماریهای مقاربتی، ایدز،.....) مطلع گردد.
		امام علی (ع) می‌فرمایند از زنا بپرهیزید (و به چنین رفتاری تمایل پیدا نکنید) که شش اثر دارد. سه اثر مربوط به دنیاست و سه اثر مربوط به آخرت است ^۲	فرزندم باید از پیامدهای منفی و آسیب‌های روانی بی‌بند و باری‌های جنسی آگاه شود.
		(سوق دادن انرژی جنسی به امور معنوی و مطلوب)، رسول اکرم (ص) می‌فرماید: مؤمن نیرومند نزد خداوند بهتر و محبوب‌تر است از مؤمن ضعیف ^۳ .	با ایجاد شرایطی (مثل کلاس‌های هنری، باشگاه‌های ورزشی...) میل جنسی نوجوان را باید به سمت و سوی مطلوب سوق داد.
		(تشویق به ادامه تحصیل و علم‌آموزی) امام صادق (ع) می‌فرماید: دوست ندارم یکی از جوانان شما را جز در دو موقعیت ببینم: یا عالم و اندیشمند یا در حالی علم‌آموزی. پس اگر این	تشویق به علم‌آموزی، یکی از بهترین راههای حفاظت از انحرافات جنسی است.

۱. علل الشرائع ج ۲، ص ۴۷۹-۴۸۰؛ بحارالانوار ج ۷۹، ص ۲۲.

۲. همان

۳. المؤمن القوی خیر و أحبّ إلى الله من المؤمن الضعیف (صحیح مسلم ج ۸، ص ۵۶).

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
		کار را نکردند و اینگونه نبودند کوتاهی کردند و ارزش و قدر خود را پایمال نموده‌اند و با پایمال کردن ارزش خود، به دردها و ناراحتی‌ها مبتلا می‌شوند و آن، باعث می‌گردد تا مسیری که به آتش ختم می‌شود بپیمایند. قسم به کسی که محمد (ص) را به حق مبعوث کرد ساکن شدن در جهنم برای آنان حتمی است! ^۱	
	دانشی	(آموزش شیوه‌های کنترل تحریکات جنسی) ای پیامبر! به مردان مومن بگو چشم‌های خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است، زیرا خدا به آنچه می‌کنند آگاه است و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را فرو گیرند و دامن خویش را حفظ کنند. ^۲	فرزندم باید بداند که کنترل نگاه به نامحرم، چشم‌پوشی از محرمات یکی از اساسی‌ترین راه‌های پیشگیری از تحریکات جنسی است.
		امام صادق (ع) می‌فرماید: اگر زن و مرد در خانه با هم خلوت کنند نفر سوم آنها شیطان است. ^۳	نوجوان باید از آثار زیانبار خلوت کردن با نامحرم در مهمانی‌ها و یا در فضای مجازی آگاه یابد.
توجه به نیاز جنسی و		ای زنان پیامبر اگر خواستید تقوا پیشه باشید پس با صدای نازک (و همراه با عشو و ناز) حرف نزنید تا مبادا کسی که در قلبش بیماری هست که تمام بیفتد (و نظر بدی به شما پیدا کند) و در صحبت‌هایتان از به‌کاربردن سخنان ناشایست پرهیزید و حرف نیک بزنید. ^۴	دخترم باید بداند که هنگام گفتگو با مردان نامحرم نباید با عشو و ناز صحبت کند.

۱. الامالی طوسی ص ۳۰۳؛ بحارالانوار ج ۱، ص ۱۷۰.

۲. سوره نور آیات ۳۱-۳۰.

۳. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۲۵۲، وسائل الشیعه ج ۱۹، ص ۱۵۴.

۴. سوره احزاب آیه ۳۲

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
جهت‌دهی مطلوب به آنها		ای پیامبر به زنان مومن بگو زینت خود را جز آنکه از آن آشکار و پیداست در برابر مردان نامحرم ظاهر نکنند... و پاهای خود را به زمین نزنند طوری که زینتی که مخفی کرده‌اند معلوم شود. ^۱	دخترم باید بداند که زینت‌های خود را در برابر نامحرم آشکار نکند.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: کسی که با دست خویش به لذت جنسی می‌رسد مورد لعنت خداوند قرار می‌گیرد. ^۲	لازم است فرزندم بداند که خودارضایی یک عمل قبیح و ناپسند است.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: اگر یکی از محارم‌تان را مثل خواهر عمه و خاله -که بالغ شده-خواستید بوسید پیشانی و سر او را ببوسید و از بوسیدن لب و صورت او خودداری کنید. ^۳	پسران بالغ باید بدانند که هنگام ربوبوسی با محارم خود (خواهر، عمه، خاله) سر یا پیشانی آنها را ببوسند.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: هیچ مردی با مرد دیگری به هیچ زنی با زن دیگری زیر یک پوشش نباید بخوابد و اگر چنین کاری کردند باید تأدیب و تعزیر شوند. ^۴	فرزندم باید هنگام خواب بستر جداگانه‌ای داشته باشد و حتی با شخص دیگری زیر یک پوشش نباشد.
		فردی از امام صادق (ع) در مورد جواز دست دادن زن و مرد نامحرم سوال کرد. امام فرمود: خیر، مگر اینکه از روی لباس باشد. ^۵	فرزندم باید بداند که دست دادن بانامحرم در فرهنگ ایرانی اسلامی جایز نیست.
		امام علی (ع) می‌فرماید: موی هیچ مردی زیاد نمی‌شود مگر اینکه شهوتش کم شود. ^۶	فرزندم باید بداند که زودودن پی در پی موه‌های زاید موجب تحریک جنسی می‌شود.

۱. سوره نور آیه ۳۱

۲. عوالی الالی جلد ۱، ص ۲۶۰؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۳۰؛ مستدرک الوسائل ج ۱۴، ص ۳۵۶.

۳. النوادر راوندی ص ۱۹؛ بحارالانوار ج ۷۶، ص ۴۲.

۴. الخصال ص ۶۳۲؛ تحف العقول ص ۱۲۲؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۳۴۲.

۵. الکافی ج ۵، ص ۵۲۵؛ کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۶۹؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۰۸.

۶. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۷۲؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۸۷ ح ۵۲.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه ها
توجه به نیاز جنسی و جهت دهی مطلوب به آنها	دانشی	راوی می گوید به خاطر کم داشتن فرزند به امام ابوالحسن (ع) شکوه و گلایه کردم حضرت فرمود: استغفار نما و تخم مرغ را با پیاز بخور ^۱ .	فرزندم باید بداند که نوع تغذیه می تواند مانع از تحریک جنسی شود.
		امام علی (ع) می فرماید: هرکس زیاد فکرش در گناه شود، او را به معاصی می کشاند ^۲ .	باید با ایجاد مشغله های فکری سالم برای فرزندان فرصت فکر و خیال های بیهوده جنسی را از آنان گرفت.
		امام علی (ع) می فرماید: هرکس زیاد فکرش در گناه شود، او را به معاصی می کشاند ^۳ .	فرزندم باید با خستگی کامل به بستر خواب برود تا فرصت افکار جنسی نداشته باشد.
		امام علی (ع) می فرماید خودآرایی و ظاهر ساختن زینت نزد زنان، امری لازم است، حتی اگر به بزرگسالی برسند ^۴ .	حفظ حجاب بالاخص درباره بانوان، مایه شرف و عزت بوده و بهترین راه کنترل تحریکات جنسی است.
		امام صادق (ع) می فرماید: اموال خود را از تلف شدن و دامان خود را از ننگ بی عفتی، با تلاوت سوره نور حفظ کنید و زنانستان را در پرتو دستورهائش از انحرافات مصون دارید که هر کسی قرائت این سوره را در هر شبانه روز ادامه دهد احدی از خانواده او هرگز تا پایان عمر گرفتار عمل منافی عفت نخواهد شد ^۵ .	یکی از روش های پرورش پاکدامنی مداومت در تلاوت قرآن (به ویژه سوره نور) است.
رفتاری	(پذیرش تمایل جنسی در نوجوان) امام صادق (ع) می فرماید: یتیمی [کودکان بی	وجود تمایل جنسی فرزندم در دوران بلوغ برایم امری پذیرفتنی	

۱. المحاسن ج ۲، ص ۴۸۱؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۸۰

۲. غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۲۳۰، ح ۸۵۶۱؛ میزان الحکمه ج ۱۰، ص ۴۷۱۲.

۳. همان

۴. وسائل الشیعه ج ۱۴، ص ۱۲۹، ح ۷.

۵. ثواب الاعمال ص ۱۰۹؛ وسائل الشیعه ج ۶، ص ۲۵۲.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
توجه به نیاز جنسی و جهت دهی مطلوب به آنها	رفتاری	سرپرست [با احتلام که همان نیرومندی بدن اوست] و نشانه بلوغ جنسی است [پایان می‌پذیرد] ^۱ .	و طبیعی است.
		(تبیین هدف‌های تمایل جنسی) سوره روم - ۲۱	این موضوع را که "هدف از تمایلات جنسی، مقدمات ازدواج است" را برای فرزندم تشریح نموده‌ام.
		کسی که ازدواج کند، نصف دینش را حفظ کرده است. ^۲	با فرزندم درباره ازدواج و نتایج آن از جمله رشد کمالات و خصایل اخلاقی صحبت کرده‌ام.
		(توجه به پیامدهای نامطلوب بی‌بندوباری جنسی) امام علی (ع) می‌فرماید از زنا بپرهیزید (و به چنین رفتاری تمایل پیدا نکنید) که شش اثر دارد. سه اثر مربوط به دنیاست و سه اثر مربوط به آخرت است. ^۳ ...	به فرزندم آگاهیهای لازم درباره آسیبهای جسمانی (غفتوها، بیماریهای مقاربتی، ایدز،...) و پیامدهای منفی بی‌بندوباری جنسی داده‌ام.
		امام علی (ع) می‌فرماید از زنا بپرهیزید (و به چنین رفتاری تمایل پیدا نکنید) که شش اثر دارد. سه اثر مربوط به دنیاست و سه اثر مربوط به آخرت است. ^۴ ...	فرزندم را با آسیب‌های روانی بی‌بندوباری‌های جنسی (افسردگی، تنوع‌طلبی، عدم‌رغبت به ازدواج،...) آگاه ساخته‌ام.
		(سوق‌دادن انرژی جنسی به امور معنوی و مطلوب)	با شرکت فرزندم در کلاسهای هنری یا ورزشی؛ انرژی سرشار

۱. نقطاع یتیم بالاحتلام وهو اشدّه وان احتلم ولم یؤنس منه رشد وکان سفیها او ضعیفا فلیمسک عنه ولیه ماله (کافی ج ۷، ص ۶۸؛ وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۶۰).
۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۴.
۳. علل الشرائع ج ۲، ص ۴۷۹ - ۴۸۰؛ بحارالانوار ج ۷۹، ص ۲۲.
۴. همان

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
توجه به نیاز جنسی و جهت دهی مطلوب به آنها	رفتاری	پیامبر (ص) می‌فرماید: به فرزندان‌تان شنا کردن و تیراندازی بیاموزید. ^۱	او را در مسیر مطلوب هدایت می‌کنم.
		(تشویق به ادامه تحصیل و علم‌آموزی) امام صادق (ع) می‌فرماید: دوست ندارم یکی از جوانان شما را جز در دو موقعیت ببینم: یا عالم و اندیشمند یا در حالی علم‌آموزی. پس اگر این کار را نکردند و اینگونه نبودند کوتاهی کردند و ارزش و قدر خود را پایمال نموده‌اند. ^۲ ...	برای تحصیل و علم‌آموزی فرزندم سرمایه‌گذاری می‌کنم.
		(آموزش شیوه‌های کنترل تحریکات جنسی) ای پیامبر! به مردان مومن بگو چشم‌های خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است، زیرا خدا به آنچه می‌کنند آگاه است و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را فرو گیرند و دامن خویش را حفظ کنند. ^۳ ...	به فرزندم درباره نگاههای آلوده و پیامدهای منفی آن آگاهیهای لازم داده‌ام.
		امام صادق (ع) می‌فرماید: اگر زن و مرد در خانه با هم خلوت کنند نفر سوم آنها شیطان است. ^۴	به فرزندم در مورد آثار زیانبار خلوت کردن با نامحرم در مهمانی‌ها و یا در فضای مجازی آگاهیهای لازم داده‌ام.
		ای زنان پیامبر اگر خواستید تقوا پیشه باشید پس با صدای نازک (و همراه با عشووه و ناز) حرف نزنید تا مبادا کسی که در قلبش بیماری هست که تمام بیفتد (و نظر بدی به شما پیدا کند) و در	به دخترم آموزش‌های لازم درباره نحوه صحبت با نامحرم (عدم استفاده از صدای نازک و ناز و عشووه، حرکات بدن،...)

۱. عَلَّمُوا أَوْلَادَكُمْ السَّبَّاحَةَ وَالرَّمَايَةَ (الكافی ج ۶، ص ۷).

۲. الامالی طوسی ص ۳۰۳؛ بحارالانوار ج ۱، ص ۱۷۰.

۳. سوره نور آیات ۳۱-۳۰.

۴. کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۲۵۲، وسائل الشیعه ج ۱۹، ص ۱۵۴.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
رفتاری		صحبت‌هایتان از به‌کاربردن سخنان ناشایست پرهیزید و حرف نیک بزنید ^۱ .	داده‌ام.
		ای پیامبر به زنان مومن بگو زینت خود را جز آنکه از آن آشکار و پیداست در برابر مردان نامحرم ظاهر نکنند.... و پاهای خود را به زمین نزنند طوری که زینتی که مخفی کرده‌اند معلوم شود ^۲ .	به فرزندم آموزش داده‌ام که زینت‌های خود را در برابر نامحرم آشکار نکرده و موجب جلب توجه نشود.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: کسی که با دست خویش به لذت جنسی می‌رسد مورد لعنت خداوند قرار می‌گیرد ^۳ .	مسأله خودارضایی را که امری نامطلوب و مورد لعن الهی است را به فرزندم تشریح نموده‌ام.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: اگر یکی از محارم‌تان را مثل خواهر عمه و خاله - که بالغ شده - خواستید بوسید پیشانی و سر او را ببوسید و از بوسیدن لب و صورت او خودداری کنید ^۴ .	به پسرم نحوه بوسیدن محارم خود را آموزش داده‌ام تا از سر یا پیشانی باشد.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: هیچ مردی با مرد دیگری به هیچ زنی با زن دیگری زیر یک پوشش نباید بخوابد و اگر چنین کاری کردند باید تأدیب و تعزیر شوند ^۵ .	مراقب هستم تا فرزندم با هیچ فرد دیگری در یک رختخواب نخوابد.
		فردی از امام صادق (ع) در مورد جواز دست دادن زن و مرد نامحرم سوال کرد. امام فرمود: خیر، مگر اینکه از روی لباس باشد ^۶ .	درباره مجاز نبودن دست دادن با نامحرم (مصافحه) با فرزندم گفتگو کرده‌ام.

۱. سوره احزاب آیه ۳۲

۲. سوره نور آیه ۳۱

۳. عوالی الالی جلد ۱ صفحه ۲۶۰؛ بحارالانوار جلد ۱۰۴ صفحه ۳۰؛ مستدرک الوسائل جلد ۱۴ صفحه ۳۵۶

۴. النوادر راوندی ص ۱۹؛ بحارالانوار ج ۷۶، ص ۴۲.

۵. الخصال ص ۶۳۲؛ تحف العقول ص ۱۲۲؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۳۴۲.

۶. الکافی ج ۵، ص ۵۲۵؛ کتاب من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۶۹؛ وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۰۸.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
رفتاری		امام علی (ع) می‌فرماید: موی هیچ مردی زیاد نمی‌شود مگر اینکه شهوتش کم شود. ^۱	به فرزندم آموزش داده‌ام که باید با حفظ بهداشت فردی، از زدودن مستمر موهای زاید پرهیز کند.
		پیامبر (ص) می‌فرماید در خرما نه خاصیت است: از میکروب جلوگیری می‌کند موجب تقویت ستون فقرات و زیاد شدن توان مجامعت می‌گردد. ^۲	در برنامه غذایی خانواده کمتر از مواد محرک (ادویه‌جات، پیاز، خرما،...) استفاده می‌کنم.
		امام علی (ع) می‌فرماید: هرکس زیاد فکرش در گناه شود، او را به معاصی می‌کشاند. ^۳	با برنامه‌ریزی‌های فشرده و متنوع و در عین حال مفرح، ذهن فرزندم را افکار جنسی دور نگه می‌دارم.
		امام علی (ع) می‌فرماید: هرکس زیاد فکرش در گناه شود، او را به معاصی می‌کشاند. ^۴	فرزندم را با خستگی کامل به رختخواب می‌فرستم تا فرصتی برای بیدار ماندن در رختخواب نداشته باشد.
		امام علی (ع) می‌فرماید خودآرایی و ظاهر ساختن زینت نزد زنان، امری لازم است، حتی اگر به بزرگسالی برسند. ^۵	با گفتگو، فرزندم را درباره اینکه "چرا حجاب بهترین راه کنترل تحریکات جنسی است" توجیه

۱. من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۷۲؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۸۷ ح ۵۲.

۲. وسائل الشیعه ج ۱۷، ص ۱۰۷.

۳. بحارالانوار ج ۶۲، ص ۲۸۰.

۴. غررالاحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۲۳۰، ح ۸۵۶۱؛ میزان الحکمه ج ۱۰، ص ۴۷۱۲.

۵. همان

۶. وسائل الشیعه ج ۱۴، ص ۱۲۹، ح ۷.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه	آیات و روایات	گویه‌ها
			کرده‌ام.
		<p>امام صادق (ع) می‌فرمایند: اموال خود را از تلف شدن و دامن خود را از ننگ بی‌عفتی، با تلاوت سوره نور حفظ کنید و زنانتان را در پرتو دستورهائش از انحرافات مصون دارید که هر کسی قرائت این سوره را در هر شبانه روز ادامه دهد احدی از خانواده او هرگز تا پایان عمر گرفتار عمل منافی عفت نخواهد شد!</p>	<p>در برنامه زندگی خود، تلاوت قرآن با اعضا خانواده (به ویژه فرزندانم) را دارم.</p>

پیوست ج

آیات و روایات مربوط به هر یک از گویه‌های تربیت جنسی غیرمستقیم کودکان و نوجوانان

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
تأمین نیازهای روانی عاطفی	دانشی	روزی پیامبر (ص) عثمان بن مظعون را دید در حالی که پسر کوچک همراه او بود و او در حال بوسیدن بچه‌اش بود پیامبر پرسید: این پسر شماست؟ عرض کرد: بله پیامبر فرمود: آیا او را دوست داری ای عثمان؟ عرض کرد: بله به خدا قسم ای رسول خدا که او را دوست دارم! پیامبر فرمود: آیا چیزی به تو بگویم که محبت به او بیشتر شود؟ عرض کرد: آری پدر و مادرم به فدایت! پیامبر فرمود: "هرکس به فرزند خردسالی از نسل خود آنقدر توجه و محبت کند تا حدی که کودک از او راضی شود خداوند در روز قیامت او را آنقدر مورد لطف و مرحمت قرار می‌دهد تا حدی که راضی شود" ^۱	بوسیدن فرزند، لذت بخش بوده و مورد رضایت پروردگار است.
		پیامبر (ص) به طور مستمر به دیدن انصار می‌رفتند و بر فرزندان آنها سلام می‌کردند و بر سرشان دست نوازش می‌کشیدند. ^۲	نوازش، بخششی از نیازهای روانی و عاطفی فرزندان را تأمین می‌کند.
	دانشی	رسول اکرم (ص) می‌فرماید کسی که به بازار می‌رود و برای اعضای خانواده خود هدایای می‌خرد مانند کسی است که برای تهیدستان و فقیران صدقه می‌برد و بهتر است که دادن هدیه‌ها را از دخترها شروع کند چرا که کسی که دختر خود را شاد کند مانند کسی است که بنده‌ای از فرزندان اسماعیل را آزاد کرده	فرزندم باید با فرهنگ هدیه دادن و هدیه گرفتن آشنا شود.

۱. میزان الحکمه ج ۴، ص ۳۶۶۹؛ کنز العمال ج ۱۶، ص ۵۸۶.

۲. صحیح ابن حبان ج ۲، ص ۲۰۷؛ کنز العمال ج ۷، ص ۱۵۴، ح ۱۸۴۸۸.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
تأمین نیازهای روانی عاطفی	دانشی	باشد و کسی که فرزند پسر را شاد کند مانند کسی است که از ترس خدا گریه کرده باشد و کسی که از ترس خدا گریه کرده باشد خداوند او را وارد بهشت می‌کند. ^۱	
		امام علی (ع) می‌فرماید: آنکه در جان خود احساس بزرگواری می‌کند مخالفت با شهوت حیوانی برای او آسان است. ^۲	فرزندم باید فرد عزتمند و بزرگووار تربیت شود تا کمتر در مسیر انحرافات (از جمله انحرافات جنسی) قرار بگیرد.
		پیامبر (ص) می‌فرماید: کسی که فرزند دختری دارد اگر او را اذیت نکند و به او توهین نکند و پسران خود را بر او ترجیح ندهد خداوند او را وارد بهشت می‌کند. ^۳	- رعایت عدالت و عدم تبعیض بین فرزندان، موجب برقراری امنیت روانی در خانواده می‌شود.
	رفتاری	روزی پیامبر (ص) عثمان بن مظعون را دید در حالی که پسر کوچک همراه او بود و او در حال بوسیدن بچه‌اش بود پیامبر پرسید: این پسر شماست؟ عرض کرد: بله. ^۴	فرزندم را به بهانه‌های مختلف بوسیده و در آغوش می‌کشم.
		پیامبر (ص) به طور مستمر به دیدن انصار می‌رفتند و بر فرزندان آنها سلام می‌کردند و بر سرشان دست نوازش می‌کشیدند. ^۵	با نوازش سر و صورت فرزندم بخشی از نیازهای عاطفی او را جبران می‌کنم.
		رسول اکرم (ص) می‌فرماید کسی که به بازار می‌رود	در هدیه دادن به

۱. الامالی صدوق ص ۶۷۲ و ۶۷۳؛ وسائل الشیعه ج ۲۱، ص ۵۱۴؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۶۹ ح ۲.

۲. نهج البلاغه حکمت ۴۴۹؛ تحف العقول ص ۲۷۸.

۳. جامع احادیث الشیعه ج ۲۱، ص ۳۰۳؛ کنز العمال ج ۱۶، ص ۴۴۷.

۴. میزان الحکمه ج ۴، ص ۳۶۶۹؛ کنز العمال ج ۱۶، ص ۵۸۶.

۵. صحیح ابن حبان ج ۲، ص ۲۰۷؛ کنز العمال ج ۷، ص ۱۵۴، ح ۱۸۴۸۸.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
تأمین نیازهای روانی عاطفی	رفتاری	و برای اعضای خانواده خود هدایای می‌خرد مانند کسی است که برای تهیدستان و فقیران صدقه می‌برد و بهتر است که دادن هدیه‌ها را از دخترها شروع کند ^۱	فرزندانم، دخترم را در اولویت قرار می‌دهم.
		امام صادق (ع) می‌فرماید: اگر کسی خودش را در نزد خویش خوار ببیند (و احساس بزرگواری را در خودش از دست بدهد) از شر او بترس ^۲ .	با تشویق زبانی و عملی فرزندم در موفقیت‌هایش، ارزشمندی و بزرگواری را در او پرورش می‌دهم.
دعا	دانشی	پیامبر (ص) می‌فرماید: کسی که فرزند دختری دارد اگر او را اذیت نکند و به او توهین نکند و پسران خود را بر او ترجیح ندهد خداوند او را وارد بهشت می‌کند ^۳ .	امنیت روانی فرزندم را با رفتارهای تبعیض‌گونه از بین نمی‌برم.
		در خانه‌ات اذان بگو زیرا که اذان (و ذکر خدا) شیطان را طرد می‌کند و خوب است که این کار حتماً به خاطر کودکان انجام گیرد ^۴ .	آکنده ساختن فضای خانه از ذکر خدا می‌تواند زمینه‌ساز هدایت و تربیت صحیح کودکان شود.
		امام رضا (ع) فرمود: فردی که از سنین کودکی، هر شب، سوره فلق و ناس را هر کدام سه بار بخواند و قل هو الله احد را صد بار یا اگر نتوانست ۵۰ بار بخواند. خداوند عزوجل - هر گرفتاری که بر کودکان وارد می‌شود یا بیماری مانند دل درد و... از	فرزندم باید با دعا و مناجات آشنا شود.

۱. الامالی صدوق ص ۶۷۲ و ۶۷۳؛ وسائل الشیعه ج ۲۱، ص ۵۱۴؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۶۹، ح ۲.

۲. تحف العقول ص ۴۸۳؛ بحارالانوار ج ۷۵، ص ۳۰۰.

۳. جامع احادیث الشیعه ج ۲۱، ص ۳۰۳؛ کنز العمال ج ۱۶، ص ۴۴۷.

۴. الکافی ج ۳، ص ۳۰۸، ح ۳۵؛ وسائل الشیعه ج ۵، ص ۴۱۳.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
		او دور می‌کند تا وقتی که پیر می‌شود. پس اگر خود را به آن عادت بدهد یا خانواده او را عادت دهند تا روزی که فوت کند خداوند او را حفظ می‌کند. ^۱	
	رفتاری	در خانه‌ات اذان بگو زیرا که اذان (و ذکر خدا) شیطان را طرد می‌کند و خوب است که این کار حتماً به خاطر کودکان انجام گیرد. ^۲	در اوقات شرعی صدای اذان را در خانه پخش می‌کنم.
	رفتاری	امام رضا (ع) فرمود: فردی که از سنین کودکی، هر شب، سوره فلق و ناس را هر کدام سه بار بخواند و قل هو الله احد را صد بار یا اگر نتوانست ۵۰ بار بخواند. خداوند عزوجل - هر گرفتاری که بر کودکان وارد می‌شود یا بیماری مانند دل درد و... از او دور می‌کند تا وقتی که پیر می‌شود. پس اگر خود را به آن عادت بدهد یا خانواده او را عادت دهند تا روزی که فوت کند خداوند او را حفظ می‌کند. ^۳	- وقتی دعا می‌خوانم از فرزندم می‌خواهم تا آمین بگوید.
شکوفاسازی فطرت	دانشی	پیامبر (ص) می‌فرماید هر مولودی با فطرت خداگرایانه متولد می‌شود ولی پدر و مادرش ممکن است که او را یهودی یا مسیحی یا مجلسی کنند. ^۴	شکوفاسازی فطرت معنوی و پاک کودک از وظایف مهم والدین است.
شکوفاسازی فطرت	دانشی	پیامبر (ص) می‌فرماید: هر کسی به کودک خود قرآن یاد دهد، خداوند در روز قیامت بر سر والدین کودک تاج پادشاهی قرار می‌دهد و لباسی بر تن آنها می‌کند که کسی مانند آن را ندیده است. ^۵	آشنایی با قرآن و مفاهیم آن در تربیت صحیح کودکان موثر است.

۱. الکافی ج ۲، ص ۶۲۳، ح ۱۷؛ وسائل الشیعه ج ۶، ص ۲۲۸.

۲. الکافی ج ۳، ص ۳۰۸، ح ۳۵؛ وسائل الشیعه ج ۵، ص ۴۱۳.

۳. الکافی ج ۲، ص ۶۲۳، ح ۱۷؛ وسائل الشیعه ج ۶، ص ۲۲۸.

۴. عده الداعی ص ۳۱۱؛ بحارالانوار ج ۳، ص ۲۸۱؛ کنز العمال ج ۱، ص ۲۶۱.

۵. وسائل الشیعه ج ۶، ص ۱۶۸؛ کنز العمال ج ۱، ص ۵۴۰.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
	رفتاری	امام سجاد (ع) می‌فرمایند: حق فرزند بر توست که بدانی جزئی از توست و بدی و خوبی او در دنیا به تو مرتبط است و تو مسئول هستی تا او را خوب تربیت کنی و او را به صفات کمالی خداوند متعال هدایت نمایی و بر اطاعت پروردگارش یاریش کنی پس در این راه مانند کسی عمل کن که می‌داند بر این کارش پاداش می‌گیرد و اگر کوتاهی کند و کودکش منحرف گردد عقاب می‌شود. ^۱	در پرورش و شکوفایی روحیه پاک فرزندم سعی و تلاش می‌کنم.
		پیامبر (ص) می‌فرمایند: هر کسی به کودک خود قرآن یاد دهد، خداوند در روز قیامت بر سر والدین کودک تاج پادشاهی قرار می‌دهد و لباسی بر تن آنها می‌کند که کسی مانند آن را ندیده است. ^۲	در تربیت فرزندم از قصه‌ها و پندهای قرآنی استفاده می‌کنم.
زمینه‌سازی ادب نیکو	دانشی	امام کاظم (ص) در مورد فردی که از بی‌ادبی‌های فرزندش به پیش آن حضرت شکایت می‌کند می‌فرماید: او را نزن. با او قهر کن اما قهرت طولانی نباشد. ^۳	یکی از روش‌های تربیتی مؤثر، قهر کوتاه مدت با کودک است.
		امام علی (ع) می‌فرمایند: با پاداش دادن به فرد درست کردار، فرد گناهکار را از عمل خود بازدار. ^۴	گاهی با تشویق رفتار خوب دیگران، می‌توان از رفتار ناپسند فرزند خود جلوگیری کرد.
	رفتاری	امام کاظم (ص) در مورد فردی که از بی‌ادبی‌های فرزندش به پیش آن حضرت شکایت می‌کند	در برابر رفتار بد کودک، به جای تنبیه از قهر

۱. کتاب من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۶۲۲، ح ۱۶۲۶؛ روضة الواعظین ص ۴۲۸؛ الخصال ص ۵۶۸؛ بحار الانوار ج ۷۴، ص ۶.

۲. وسائل الشیعه ج ۶، ص ۱۶۸؛ کنز العمال ج ۱، ص ۵۴۰.

۳. عده الداعی ص ۶۱؛ بحار الانوار ج ۱۰۴، ص ۹۹، ح ۷۴.

۴. شرح نهج البلاغه ج ۱۸، ص ۴۱۰، حکمت ۱۷۷.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
		می‌فرماید: او را نزن. با او قهر کن اما قهرت طولانی نباشد. ^۱	کوتاه مدت استفاده می‌کنم.
		امام علی (ع) می‌فرمایند: با پاداش دادن به فرد درست کردار، فرد گناهکار را از عمل خود بازدار. ^۲	گاهی با پرننگ کردن کارهای خوب دیگران، مشوق فرزندم بر انجام آن هستم.
آموزش اعمال دینی	دانشی	پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: ما از کودکان ما می‌خواهیم که نماز بخوانند وقتی به سن ۵ سالگی رسیدند. شما وقتی کودکانتان به هفت سالگی رسیدند از آنها بخواهید که نماز بخوانند. ما به فرزندانمان دستور می‌دهیم که از هفت سالگی تا هر وقت که از روز که طاققت می‌آورند روزه بگیرند. گاهی تا نصف روز می‌شود، گاهی بیشتر یا کمتر. پس وقتی تشنگی و گرسنگی بر آنها فشار می‌آورد، می‌خورند تا بر روزه گرفتن عادت کنند و طاققت بیاورند؛ اما شما کودکان خود را از ۹ سالگی به روزه گرفتن وادار کنید تا هم وقت که می‌توانند روزه باشند و اگر تشنگی به آنها فشار آورد، افطار کنند. ^۳	آموزش اعمال دینی به کودکان باید بعد از ۷ سالگی و به شکل تدریجی باشد.
	رفتاری	امام باقر (ع) فرمود: هنگامی که کودک به سه سالگی رسید به او بگویند هفت مرتبه بگویند لا اله الا الله (تا بیاموزد)، در چهار سالگی به او بگویند که هفت مرتبه بگویند محمد رسول الله (تا یاد بگیرد)، در پنج سالگی رویش را به قبله متوجه کنند و به او بگویند که سر به سجده بگذارد، در پایان شش	آموزش اعمال دینی (مانند نماز و روزه) فرزندم را از هفت سالگی به بعد و به شکل تدریجی را آغاز می‌کنم.

۱. عده الداعی ص ۶۱؛ بحارالانوار ج ۱۰۴، ص ۹۹، حدیث ۷۴.

۲. شرح نهج البلاغه ج ۱۸، ص ۴۱۰، حکمت ۱۷۷.

۳. الکافی ج ۳، ص ۴۰۹، ح ۵۴۳۲؛ کتاب من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۲۸۰.

نشریه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
		سالگی رکوع و سجده صحیح را به او بیاموزند و در هفت سالگی به طفل گفته شود: دست و رویت را بشوی و پس از آن به او گفته شود: نماز بخوان. ^۱	
پرورش فضایل اخلاقی	دانشی	پیامبر (ص) می‌فرماید: حیا تمام ایمان است. ^۲ امام علی (ع) می‌فرماید: حیا مایه گشایش خیر و نیکی است. ^۳	فرزندم باید بداند که شوخی و خنده‌های سبک در برابر نامحرم از مصادیق کم‌حیایی می‌باشد.
		امام علی (ع) می‌فرماید: خویشتن‌داران جنسی باشرافت‌ترین افراد شریف هستند. ^۴ امام باقر (ع) می‌فرماید: خداوند به چیزی برتر از عفت (خویشتن‌داری) شکم و دامن بندگی نشده است. ^۵	فرزندم باید بداند که عقیف بودن از ویژگی‌های یک انسان شریف است.
		امام علی (ع) می‌فرماید: آن کسی که غیرتمند است هرگز به زنا روی نمی‌آورد. ^۶ ارزش هر فرد به اندازه همت او..... و میزان عفت‌اش به اندازه غیرت او است. ^۷ پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: به درستی که خداوند از بین بندگانش آنان که غیورند، دوست دارد. ^۸	فرزندم باید بداند در اموری (ازدواج مجدد مادر، همنشینی خواهر با نامزدش، معاشرت همسر با محارم خود) غیرت‌ورزی امری ناپسند است.

۱. مکارم الأخلاق

۲. میزان الحکمه ج ۳، ص ۱۳۵۴، ح ۴۵۶۷؛ کنز العمال ج ۳، ص ۱۱۹.

۳. غرر الحکم و دررالکلم ج ۱، ص ۹۳، ح ۳۴۰؛ میزان الحکمه ج ۳، ص ۱۳۵۲، ح ۴۵۴۶.

۴. عبون الحکم و المواعظ ص ۱۲۵؛ میزان الحکمه ج ۸، ص ۳۸۲۲، ح ۱۳۱۲۷.

۵. الکافی ج ۲، ص ۷۹؛ وسائل الشیعه ج ۱۵، ص ۲۴۹.

۶. نهج البلاغه حکمت ۳۰۵.

۷. نهج البلاغه حکمت ۴۷.

۸. میزان الحکمه ج ۹، ص ۴۴۸۰، ح ۱۵۵۶۰؛ کنز العمال ج ۳، ص ۳۸۶.

خرده مقیاس‌ها	شاخصه‌ها	آیات و روایات	گویه‌ها
رفتاری		امام علی (ع) می‌فرماید: حیا انسان را از انجام دادن کارهای زشت باز می‌دارد ^۱ .	با نوع گفتار و رفتار و طرز پوشش خود، حیا را به فرزندم آموزش دهم.
		امام صادق (ع) می‌فرماید: در برخورد با زنان مردم، غفیف باشید. زنان و دختران شما هم پاکدامن می‌شوند ^۲ .	در نوع رفتار و برخورد با دیگران (اقوام، دوستان،....) عفت و پاکدامنی را به فرزندم آموزش می‌دهم.
		پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: غیرت و غیرتمندی از ایمان است و بی غیرتی از نفاق فرد حکایت دارد ^۳ . امام صادق (ع) می‌فرماید: غیرت، در امر حلال وجود ندارد ^۴ .	با ارایه الگوهای عملی از نوع رفتار خود با دیگران، صفت غیرت و غیرتمندی را به فرزندم آموزش می‌دهم.

لازم به ذکر است که گویه‌های دانشی خرده مقیاس پرورش فضایل اخلاقی در پرسشنامه‌ی کودکان که شامل ۳ گویه می‌باشد، بعد از بررسی روایی محتوایی بر اساس نظر اساتید؛ از کل پرسشنامه‌ی تربیت جنسی غیرمستقیم کودکان حذف شده‌اند که در جدول فوق به صورت رنگی مشخص شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۱. الأمالی طوسی ص ۳۰۱؛ میزان الحکمه ج ۳، ص ۱۳۵۴، ح ۴۵۵۶.

۲. الکافی ج ۵، ص ۵۵۴؛ الأمالی صدوق ص ۳۶۴.

۳. من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۴۴؛ میزان الحکمه ج ۹، ص ۴۴۸۰، ح ۱۵۵۵۰ تا ۱۵۵۵۲.

۴. الکافی ج ۵، ص ۵۳۷؛ وسائل الشیعه ج ۱۴، ص ۱۷۶.